

**UNIVERSITAIRE
LERARENOPLEIDINGEN**

TILBURG UNIVERSITY

Qanu
Catharijnesingel 56
3511 GE Utrecht
The Netherlands

Telefoon: +31 (0) 30 230 3100
E-mail: support@qanu.nl
Internet: www.qanu.nl

Projectnummer: Q0773

© 2021 Qanu

Tekst en cijfermateriaal uit deze uitgave mogen, na toestemming van Qanu en voorzien van bronvermelding, door middel van druk, fotokopie, of op welke andere wijze dan ook, worden overgenomen.

INHOUDSOPGAVE

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN	5
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING	7
SAMENSTELLING VAN HET PANEL	7
WERKWIJZE VAN HET PANEL	7
SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL	12
BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING VAN DE MASTEROPLEIDINGEN EN DE EDUCATIEVE MINOREN.....	16
BIJLAGEN	42
BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER	44
BIJLAGE 2: BEOOGDE LEERRESULTATEN.....	49
BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S	51
BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA	52
BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN.....	53

Dit rapport is vastgesteld op 12 februari 2021.

RAPPORT OVER DE UNIVERSITAIRE LERARENOPLEIDINGEN EN DE EDUCATIEVE MINOREN VAN TILBURG UNIVERSITY

Dit rapport volgt het Beoordelingskader Accreditatiestelsel Hoger Onderwijs Nederland voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO (d.d. september 2018).

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE OPLEIDINGEN

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Algemene Economie

Naam van de opleiding:	Leraar VHO in Algemene Economie
CROHO-nummer:	68501
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Tilburg
Varianten:	voltijd, deeltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	31/10/2021 ¹

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Filosofie

Naam van de opleiding:	Leraar VHO in Filosofie
CROHO-nummer:	68505
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Tilburg
Varianten:	voltijd, deeltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	31/10/2021 ¹

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen

Naam van de opleiding:	Leraar VHO in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen
CROHO-nummer:	68509
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Tilburg
Varianten:	voltijd, deeltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	31/10/2021 ¹

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Nederlands

Naam van de opleiding:	Leraar VHO in Nederlands
------------------------	--------------------------

¹ Verlenging termijn verleend tot 31/10/2021 op grond van WHW art. 5.16 lid 4 (oorspronkelijk: 01/11/2020).

CROHO-nummer:	68512
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	-
Locatie:	Tilburg
Varianten:	voltijd, deeltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	31/10/2021 ²

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs Management en Organisatie

Naam van de opleiding:	Leraar VHO in Management en Organisatie
CROHO-nummer:	68518
Niveau van de opleiding:	master
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	60 EC
Afstudeerrichtingen:	Management en Organisatie
Locatie:	Tilburg
Varianten:	voltijd, deeltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	31/10/2021 ²

Educatieve minoren

Naam van de opleiding:	Educatieve minoren voor beperkte tweedegraadsbevoegdheid onderbouw HAVO en VWO (i.c.m. vakinhoudelijke bacheloropleiding)
Niveau van de opleiding:	bachelor
Oriëntatie van de opleiding:	academisch
Aantal studiepunten:	30 EC
Afstudeerrichtingen:	Nederlands, Filosofie en Maatschappijleer
Locatie:	Tilburg
Variante:	voltijd
Onderwijstaal:	Nederlands
Inleverdatum NVAO:	31/10/2021 ²

De educatieve minor is een keuzeonderdeel binnen de onderstaande bacheloropleidingen:

Filosofie	B - Filosofie (56081)
Maatschappijleer	B - Sociologie (56601)
Nederlands	B - Algemene Cultuurwetenschappen (56823) B - Communicatie- en Informatiewetenschappen (56826)

Op verzoek van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap worden de minoren elke zes jaar meegenomen met de reguliere accreditatie van de academische lerarenopleidingen. Educatieve minoren maken geen onderdeel uit van de academische lerarenopleidingen; studenten volgen de minor binnen hun aan het schoolvak gerelateerde bacheloropleiding. Er is echter voor gekozen om de beoordeling van de minoren bij de academische lerarenopleidingen onder te brengen, omdat deze opleidingen de programma's van de educatieve minoren vormgeven en docenten van de academische lerarenopleidingen doorgaans het onderwijs verzorgen.

² Verlenging termijn verleend tot 31/10/2021 op grond van WHW art. 5.16 lid 4 (oorspronkelijk: 01/11/2020).

Een educatieve minor is geen opleiding en wordt dan ook niet als zodanig geaccrediteerd. Het is echter wel noodzakelijk dat de educatieve minoren door een deskundig panel besproken en geëvalueerd worden, omdat een afgeronde educatieve minor leidt tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid. In dit rapport geeft het panel daarom geen officieel oordeel, maar bespreekt het de minoren per standaard en doet het bijbehorende aanbevelingen.

Als onderdeel van de Pilot Flexibilisering en vastgelegd in het Besluit experimenten flexibel hoger onderwijs bieden veel onderwijsinstellingen ook een educatieve module aan. De module is doorgaans gelijk aan de educatieve minor, maar studenten van de module hebben reeds een bacheloropleiding voltooid. De module maakt dan ook geen onderdeel uit van een bachelor- of masteropleiding. Omdat de module, net als de minor, een bevoegdheid oplevert, wordt deze ook door het panel besproken en geëvalueerd. Tilburg University biedt sinds 2018 modules aan voor de schoolvakken Filosofie en Nederlands.

Het bezoek van het visitatiepanel Universitaire Lerarenopleidingen aan Tilburg University vond plaats op 4 en 5 maart 2020.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN DE INSTELLING

Naam van de instelling:	Tilburg University
Status van de instelling:	bekostigde instelling
Resultaat instellingstoets:	positief

SAMENSTELLING VAN HET PANEL

De NVAO heeft op 18 februari 2020 ingestemd met de samenstelling van het panel. Het panel dat de universitaire lerarenopleidingen en de educatieve minor beoordeelde bestond uit:

- Prof. dr. K. (Katrien) Struyven, professor verbonden aan de School voor Educatieve Studies van de Universiteit Hasselt en de Vrije Universiteit Brussel (België) [voorzitter];
- Drs. I.E. (Ingrid) Faas, lerarenopleider Maatschappijleer aan de Hogeschool van Amsterdam;
- Drs. M.M.G.M. (Marcelle) Hobma, programmamanager bij de Regionale Opleidingsschool Amstelland (ROSA), projectleider Noord-Holland & Zuidelijk Flevoland Landelijk BSL-project (Frisse Start - VU) en projectleider voor diverse onderwijsprojecten;
- Prof. dr. A. (André) Mottart, hoogleraar aan de vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent (België);
- Drs. D.H. (Dirk) Oosthoek, vakdidacticus Filosofie en algemeen lerarenopleider aan de Universiteit Leiden en docent Geschiedenis, Maatschappijleer en Filosofie bij de Christelijke scholengemeenschap Melanchthon in Schiebroek en Rotterdam;
- B. (Bernadette) de Heer MA, masterstudent Kunstgeschiedenis: Educatie & Communicatie aan de Universiteit Utrecht [student-lid].

Het panel werd ondersteund door P. (Petra) van den Hoorn MSc, die optrad als secretaris.

WERKWIJZE VAN HET PANEL

De beoordeling van de universitaire lerarenopleidingen en de educatieve minoren en modules van Tilburg University was onderdeel van de visitatiegroep Universitaire Lerarenopleidingen. Van maart 2020 tot en met juni 2021 beoordeelde het panel in totaal 33 opleidingen en 11 educatieve minoren/modules aan 11 universiteiten. Het cluster bestond uit de volgende deelnemende instellingen: Tilburg University, Radboud Universiteit, Universiteit Leiden, Wageningen University, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Utrecht, Technische Universiteit Eindhoven, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Twente en Technische Universiteit Delft.

Het cluster Universitaire Lerarenopleidingen heeft de logistieke en praktische begeleiding van de visitatie en de rapportage uitbesteed aan evaluatiebureau Qanu. Petra van den Hoorn MSc begeleidde het cluster als eerste coördinator (hierna aangeduid als coördinator). Zij werd daarin bijgestaan door dr. Fiona Schouten als tweede coördinator. Samen met Peter Hildering MSc en dr. Marijn Hollestelle traden zij tevens op als secretaris in het cluster. Allen zijn werkzaam bij Qanu en zijn door de NVAO als secretaris gecertificeerd.

Het visitatiepanel

Bij de samenstelling van het visitatiepanel werd rekening gehouden met de expertise, beschikbaarheid en onafhankelijkheid van de panelleden. Het visitatiepanel bestond uit de volgende leden:

- Prof. dr. K. (Katrien) Struyven (voorzitter);
- Dr. C.M. (Chiel) van den Akker (referent);
- Dr. P.A. (Sander) Bax (panellid/referent);
- Dr. M. (Mathijs) Booden (referent);
- Drs. L.J.M. (Liliane) Bouma-Ploumen (panellid);
- Em. prof. dr. D.D. (Douwe) Breimer (panellid/referent);
- Em. prof. dr. J. (Jos) van den Broek (panellid/referent);
- Dr. P.A.C. (Pieter) de Bruijn (referent);
- E.L. (Erik) Cats MA (panellid);
- Drs. H.M. (Harry) Claessen (panellid);
- Prof. dr. M (Mieke) de Cock (panellid/referent);
- M.A.P. (Marije) Derksen MA (student-lid);
- Em. prof. dr. H.M.C. (Harrie) Eijkelhof (panellid);
- Prof. dr. N. (Nadine) Engels (panellid);
- Drs. I.E. (Ingrid) Faas (panellid);
- Dr. J. (Johan) Graus (panellid);
- Dr. D. (Deniz) Haydar (referent);
- B. (Bernadette) de Heer MA (student-lid);
- Drs. M.M.G.M. (Marcelle) Hobma (panellid/referent);
- Prof. dr. E.H.M. (Helena) Houvenaghel (referent);
- Em. prof. dr. C. (Carel) Jansen (panellid);
- Dr. J.F.H. (Frank) Kupper (panellid);
- Em. prof. dr. W.A.H.J.M. (Wilmad) Kuiper (panellid);
- Dr. E.J. (Erik) Kwakernaak (referent);
- Prof. dr. W.M. (Wander) Lowie (referent);
- Drs. C.L.C.M. (Lieke) Meijs (panellid);
- Prof. dr. A. (André) Mottart (panellid/referent);
- Drs. A. (Anita) Oosterloo (referent);
- Drs. D.H. (Dirk) Oosthoek (panellid/referent);
- J.G.M. (Hans) Palings MSc. (referent);
- B. (Britt) Pertijs BSc. (student-lid);
- Em. prof. dr. A. (Albert) Pilot (referent);
- B. (Basilia) Pires MSc (student-lid);
- J. (Joke) Rentrop Med (referent);
- Drs. J. (Joost) van Rijn (panellid);
- Drs. A.P.F.M. (Ton) Roelofs (panellid);
- Em. prof. dr. J.A. (Joop) van der Schee (panellid);
- Dr. J.M.L. (Jeanette) den Toonder (referent);
- Drs. B. Th.J. (Bart) Vieveen (panellid);
- Drs. H.E.E. (Evelyne) Vos (referent).

Consistentie en ijking in het cluster

De consistentie in de beoordeling werd op diverse manieren geborgd:

1. Het panel werd zodanig samengesteld dat de voorzitter aanwezig was bij alle visitatiebezoeken, en diverse panelleden bij meerdere visitatiebezoeken aanwezig waren.
2. De coördinator was aanwezig bij het opstellen van de voorlopige bevindingen aan het eind van elk bezoek.
3. Bij de selectie van de eindwerken werden voor alle opleidingen steeds dezelfde principes gehanteerd (de richtlijnen voor selectie van eindwerken uit het Beoordelingskader, aangevuld met de eis dat elke schoolvakspecialisatie minimaal vertegenwoordigd moest zijn met twee eindwerken).
4. Voorafgaand aan, tijdens en na de bezoeken vond er overleg plaats tussen coördinator en secretarissen, waarin de werkwijze werd besproken.
5. De coördinator had regelmatig contact met de penvoerder van de Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL) om afspraken te maken over de te volgen werkwijze van de opleidingen en het panel.

Vorbereiding

Op 10 januari 2020 vond de voorzitterstraining plaats. Daarbij informeerde de coördinator de panelvoorzitter over haar rol tijdens de visitaties. Ook werd zij geïnformeerd over de van toepassing zijnde beoordelingskaders, de werkwijze en de planning van bezoeken en rapportage. Het panel kwam voor de eerste keer bijeen in een startvergadering op 21 februari 2020, waarin de beoordelingskaders, het visitatieproces en de planning aan bod kwamen.

De coördinator stelde voor elk visitatiebezoek steeds een bezoekprogramma op in overleg met de contactpersonen van de faculteit. De faculteit selecteerde vervolgens voor elke gespreksronde representatieve gesprekspartners. Bij het vaststellen van het bezoekprogramma werd ook het moment van het ontwikkelgesprek bepaald, dat de opleidingen na afloop van de visitatie met het panel voeren omtrent mogelijke verbeteringen vanuit een ontwikkelperspectief. Op basis van dit gesprek wordt een apart ontwikkelverslag gemaakt. Het ontwikkelgesprek maakt geen onderdeel uit van de beoordeling, en kan dus direct na de visitatie plaatsvinden, maar ook op een later moment. Het ontwikkelgesprek met de opleidingen van Tilburg University vond plaats direct na de visitatie. Het bezoekprogramma is in dit rapport opgenomen als bijlage 4.

In de aanloop naar het visitatiebezoek van Tilburg University ontving Qanu het zelfevaluatie-rapport van de opleidingen en stuurde deze door aan de panelleden. De coördinator en panelvoorzitter maakten een selectie van ten minste 15 eindwerken van elk van de te beoordelen opleidingen. Voor de educatieve minoren werden steeds 2 eindwerken per afstudeerrichting (schoolvak) door het panel bestudeerd. Indien er ook een module van hetzelfde schoolvak werd verzorgd, werd er één minor-eindwerk en één module-eindwerk geselecteerd. De eindwerken werden geselecteerd uit een lijst van afgestudeerden over de periode 2014 tot en met 2019. Daarbij hielden de coördinator en voorzitter rekening met variatie in de betrokken stageschool, begeleider en het gegeven eindcijfer. Op verzoek van het panel werd de documentatie uitgebreid met de verslagen van het Lesontwerponderzoek van alle reeds geselecteerde alumni (75 stuks in totaal). Daarnaast werden nog 3 portfolio's per opleiding (15 stuks in totaal) opgevraagd (zie ook bijlage 5).

De panelleden bestudeerden het zelfevaluatie-rapport, de eindwerken met de bijbehorende beoordelingsformulieren en de aanvullende documentatie en stuurden hun bevindingen op naar de secretaris. De secretaris verzamelde de vragen en opmerkingen van het panel in een document en verspreidde dit onder de panelleden.

Voorafgaand aan het bezoek hield het panel een vooroverleg waarin de voorlopige bevindingen naar aanleiding van het zelfevaluatie-rapport, de gelezen eindwerken en de taakverdeling ter sprake kwamen.

Bezoek

Voorafgaand aan en tijdens het bezoek bestudeerde het panel aanvullend materiaal. Een volledig overzicht van het bestudeerde materiaal is te vinden in bijlage 5. Het panel sprak tijdens het bezoek met het management van de opleidingen, studenten, docenten, vertegenwoordigers van de examencommissie en alumni. Ook sprak het met vertegenwoordigers van de Academische Opleidingsschool en met werkplekbegeleiders die de begeleiding vanuit de stagescholen verzorgen. Een overzicht van het bezoekprogramma is in bijlage 4 te vinden. Het panel bood studenten en docenten de gelegenheid om informeel met het panel te spreken tijdens een inloopspreekuur. Van deze gelegenheid heeft één persoon gebruik gemaakt.

Het panel beëindigde het bezoek met een intern overleg om de voorlopige bevindingen te formuleren. Ter afsluiting van het bezoek gaf de voorzitter een publieke mondelinge toelichting, waarin zij de voorlopige indrukken en algemene observaties van het panel presenteerde.

Rapportage

De secretaris schreef een conceptrapport op basis van de bevindingen van het panel en legde dat vervolgens voor aan de tweede coördinator omwille van een collegiale toets. Daarna vroeg de secretaris de panelleden om het rapport te bekijken en van feedback te voorzien. Na verwerking van de feedback en na akkoord van het panel stuurde de secretaris het rapport naar de faculteit met het verzoek om feitelijke onjuistheden te melden. De feitelijke onjuistheden werden na overleg tussen de secretaris en de voorzitter gecorrigeerd. Vervolgens werd het rapport door het panel vastgesteld en toegestuurd aan de faculteit en aan het College van Bestuur van de universiteit.

Definitie oordelen

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities voor de beoordeling van de afzonderlijke standaarden gehanteerd:

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een associate degree-, bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Voldoet

De opleiding voldoet op de standaard aan basiskwaliteit.

Voldoet ten dele

De opleiding voldoet in belangrijke mate aan basiskwaliteit op de standaard maar er zijn verbeteringen nodig om volledig aan de standaard te voldoen.

Voldoet niet

De opleiding voldoet niet aan basiskwaliteit op de standaard.

In overeenstemming met het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO heeft het panel de volgende definities gehanteerd voor de beoordeling van de opleiding als geheel:

Positief

Op alle standaarden 'voldoet'.

Positief onder voorwaarden

Standaard 1 'voldoet' en maximaal op twee standaarden een 'voldoet ten dele' waarbij het panel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Negatief

In de volgende situaties:

- 'voldoet niet' op een of meer standaarden;
- 'voldoet ten dele' op standaard 1;
- 'voldoet ten dele' op een of twee standaarden waarbij het panel niet adviseert om voorwaarden op te leggen;
- op drie of meer standaarden 'voldoet ten dele'.

SAMENVATTEND OORDEEL VAN HET PANEL

Beoogde leerresultaten

De Universitaire Lerarenopleidingen Tilburg (ULT) leiden eerstegraads docenten op in een specifiek schoolvak. Na diplomering mogen ze lesgeven aan alle leerlingen binnen het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. Afgestudeerden hebben een groot reflectief vermogen, waarmee ze hun eigen functioneren, en uiteindelijk de leerprestaties van leerlingen, proberen te verbeteren. Ze zijn zowel voor leerlingen als collega's inspirerend.

Het panel is tevreden over de doelstelling van de ULT. Een grote mate van vakinhoudelijke kennis, gecombineerd met academische onderzoeksvaardigheden en een sterk reflectievermogen is passend voor een docent met een eerstegraads bevoegdheid. Deze kennis en vaardigheden passen bovendien goed bij de ambitie van de ULT om leraren op te leiden die zich bezighouden met maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen in het onderwijs. De ULT draagt geen uitgesproken profiel van een docent uit. In plaats daarvan laten de opleidingen de studenten hun onderzoekende houding gebruiken om hun eigen visie op het beroep te ontwikkelen. Het panel kan zich daarin vinden.

De ULT heeft een sterke samenwerking met scholenkoepel OMO, die het panel bijzonder op prijs stelt. Beide partijen hebben regelmatig contact met elkaar en zijn goed op elkaar ingespeeld. Zo is een wederkerige relatie ontstaan waarin men elkaar voedt en verder ontwikkelt. Hiermee is geborgd dat de opleidingen afgestemd blijven op de verwachtingen uit het beroepenveld.

Het panel is tevreden over de beoogde leerresultaten die de ULT heeft opgesteld. Het stelt vast dat de eindtermen aansluiten bij de Dublin-descriptoren en voldoen aan de wettelijk geldende bekwaamheidseisen voor onderwijspersoneel. Met de eindtermen die geformuleerd zijn op het gebied van onderzoeksvaardigheden onderstreept de ULT het academische niveau van de opleidingen.

Onderwijsleeromgeving

Los van de vakinhoudelijke verschillen zijn alle eenjarige masteropleidingen Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs qua structuur en thematische inhoud gelijk. Studenten lopen gedurende het hele studiejaar stage op een VO-school. Het panel is tevreden over de opzet van de stages en de begeleidende rol van de werkplekbegeleider. In het eerste semester vindt het theoretisch programma plaats, met cursussen op het gebied van pedagogiek en didactiek. Daarbij wordt ook geprobeerd verbinding te maken met de praktijk. Het tweede semester besteedt aandacht aan wetenschappelijke onderzoeksvaardigheden en de weerbaarheid van praktijkonderzoek. Het panel zou graag zien dat cursussen binnen de onderzoekscomponent nog meer tijd besteden aan effectieve onderzoeksmethodes die juist toegespitst zijn op onderwijsonderzoek, omdat ze rekening houden met tegenslag tijdens de uitvoering van praktijkonderzoek.

De theoretische component is volgens het panel goed in balans met de aandacht voor wetenschappelijk onderzoek. De praktijkcomponent is van voldoende omvang. Bovendien is er voldoende samenhang tussen de opleidingscomponenten. De opleidingen kunnen meer aandacht besteden aan pedagogische vaardigheden. Verder zou de ULT de Masterclasses nog eens tegen het licht kunnen houden om te bekijken of de inhoudelijk aansluiting op het werkveld meer versterkt kan worden. Tot slot is het panel van mening dat studenten gedurende de opleiding meer gestimuleerd kunnen worden om in gesprek te gaan over het leraarschap, om ze uiteindelijk te helpen hun eigen beroepsidentiteit uit te spreken en te beargumenteren. Gerelateerd hieraan zou het panel ook graag meer keuzeruimte in de opleiding zien die de student kan helpen bij het ontdekken van de eigen visie op het leraarschap.

Het panel waardeert de intensieve samenwerking tussen de lerarenopleidingen en de Brabantse scholenkoepel OMO. Het panel stelde vast dat de werkplekbegeleiders erg gewaardeerd worden door de studenten, vanwege de grondige begeleiding die ze bieden. Vakdidactici en werkplekbegeleiders hebben regelmatig contact met elkaar, wat het makkelijker maakt om processen indien nodig bij te sturen. Dit versterkt de verbinding tussen de

academische lerarenopleiding en de praktijk. Wel zou het panel graag zien dat de ULT ook openstaat voor stagemogelijkheden buiten OMO, om een veelzijdiger aanbod aan stagemogelijkheden mogelijk te maken.

Het panel is erg te spreken over de kwaliteit en diversiteit van de staf. In de meeste opleidingen is een goed aantal docenten aanwezig. Aandachtspunt vindt het panel de opleidingen LVHO Management & Organisatie en LVHO Algemene Economie, waar de staf uitgebreid zou mogen worden. Studenten zijn erg tevreden over de persoonlijke benadering van hun docenten. Het contact is laagdrempelig, ze geven in hun onderwijs het goede voorbeeld en ze staan open voor verbeteringsuggesties.

Toetsing

Volgens het panel is de kwaliteitsborging van de toetsen behorend bij de theoretische cursussen van de opleidingen op een correcte manier ingericht. Het panel kreeg echter zijn twijfels bij de kwaliteitsborging van de praktijkgerichte cursussen. Het panel vindt op grond van de observaties over de tekortkomingen in het systeem van toetsing dat alle lerarenopleidingen voornamelijk niet voldoen aan de criteria voor een positief oordeel op Standaard 3. Voorwaarden die de opleidingen wat het panel betreft binnen twee jaar moeten realiseren om alsnog een positief oordeel op deze standaard te kunnen ontvangen zijn te vatten in vier hoofdtaken. Allereerst dienen de opleidingen opnieuw het sluitstuk van de opleidingen aan te wijzen. Het panel ziet daarvoor meerdere mogelijkheden en is van mening dat de opleidingen daar het beste zelf een passend besluit over kunnen nemen. Daarnaast dient de beoordeling van de Verdiepingsstage herzien te worden. Zowel de werkwijze als de inhoud van de beoordeling laat nog te wensen over. Verder moet de staf van de vijf masteropleidingen meer met elkaar in gesprek over toetsing. Daarbij moet men het eens worden over formuleren, invulmethodes, beoordelingscriteria en cesuurbepaling. Kalibratiesessies kunnen hierbij helpen. Tot slot moeten de examencommissies zich serieuzer toeleggen op hun taak om de toetsing en het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen voldoende te borgen. De commissies houden zich maar beperkt bezig met de kwaliteit van de toetsing van praktijkgerichte cursussen en staan daardoor ver af van de praktijk van de ULT. Volgens het panel zou het zinvol zijn om meer verbinding te bewerkstelligen tussen de verschillende overlegorganen.

Met name de laatste taak, het verstevigen van de borgingstaak van de examencommissies, vergt verandering op verschillende fronten. Enerzijds dienen de opleidingen hiervoor de benodigde documentatie ter beschikking te stellen. Dit kan verwezenlijkt worden zodra de eerste drie hoofdtaken zijn gerealiseerd. Anderzijds dienen de examencommissies de kwaliteit van de ULT meer prioriteit te geven. Dat zal met het nieuwe toetsbeleid deels vanzelf gebeuren, omdat er meer aandacht uit zal gaan naar de toetsing van cursussen die een sterke praktijkcomponent hebben. Los daarvan zou het panel ook graag zien dat de commissies zich meer om de lerarenopleidingen zouden bekommeren, door meer tijd en energie te steken in hun kwaliteitsborging. Het panel hoopt dat daardoor de figuurlijke afstand tussen beide partijen zal verkleinen.

Het panel is ervan overtuigd dat de opleidingen en examencommissies met behulp van de verschillende suggesties in dit rapport snel verbetering kunnen realiseren. De ULT heeft laten zien zich met hart en ziel in te zetten voor een optimale kwaliteit van hun opleidingen. Dat geeft het panel vertrouwen in de bereidheid van de opleidingen om met een hervorming bezig te gaan. Hoewel er nog belangrijke stappen te zetten zijn, vertrouwt het panel er op grond van de gesprekken met betrokkenen op dat er goede en snelle vorderingen bereikt zullen worden, binnen een redelijke termijn.

Gerealiseerde leerresultaten

Het panel stelt vast dat op basis van de aangeleverde dossiers onvoldoende is aangetoond dat de alumni van de opleidingen en de educatieve minoren de beoogde leerresultaten hebben gerealiseerd. De aangeleverde documentatie laat onvoldoende zien wat de pedagogische en didactische kennis, de vakinhoudelijke kennis en de beroepsvaardigheden van de alumni zijn. Hoewel het panel naar aanleiding van de gesprekken met alumni en schoolopleiders vaststelde dat alumni wel degelijk startbekwaam hun opleiding verlaten, viel dit in de aangeleverde alumnidossiers niet vast te stellen. Om het gerealiseerde niveau van de alumni aan te tonen, raadt het panel de

opleidingen aan hun sluitstuk en de beoordeling ervan nog eens onder de loep te nemen. Dit is uitgebreid besproken bij de vorige standaard. Het panel is van mening dat, wanneer de aanbevelingen onder Standaard 3 worden opgevolgd, ook voldoende inzicht in het eindniveau ontstaat om een oordeel op Standaard 4 te kunnen geven. De voorwaarden die de opleidingen wat het panel betreft binnen twee jaar moeten realiseren zijn dan ook dezelfde als die onder Standaard 3 vermeld staan.

Het arbeidsmarktperspectief voor alumni van de ULT is zeer gunstig. Het merendeel van de afgestudeerden is op dit moment werkzaam als eerstegraads docent. Velen worden al benaderd voor een baan nog voordat zij de opleiding hebben afgerond. Alumni voelen zich na afronding van de opleiding startbekwaam om zelfstandig les te gaan geven. Werkplekbegeleiders zijn bijzonder tevreden over de vakinhoudelijk kennis van afgestudeerden. De academische opleiding komt bovendien tot uiting doordat alumni meer reflecteren op hun eigen handelen en hun wetenschappelijke onderzoeksvaardigheden gebruiken om hun onderwijspraktijk, en het onderwijs in bredere zin, te verbeteren.

Educatieve minor

Naast de vijf masteropleidingen die opleiden tot eerstegraads bevoegd leraar biedt de ULT ook drie educatieve minoren aan. De minor is bedoeld voor studenten die tijdens hun bacheloropleiding al kennis willen maken met het leraarschap. Bij afronding ontvangt de student een beperkte tweedegraads bevoegdheid om les te geven in de klassen van vmbo-tl en de onderbouw van de havo en vwo. De eindtermen voor de minor spitsen zich toe op de vakdidactische en de pedagogische bekwaamheidseisen die ook voor de masteropleidingen gelden. Sommige eindtermen zijn aangepast naar bachelorniveau, andere eindtermen zijn weggelaten. Het panel is van mening dat de eindtermen goed aansluiten bij het bachelorniveau.

De educatieve minoren zijn ondergebracht binnen de faculteit waar ook de eenjarige lerarenopleiding van dat vak is gepositioneerd. Het panel is tevreden over de inhoud en opzet van de educatieve minoren. Het programma is inhoudelijk gelijk aan het eerste semester van de corresponderende masteropleiding. Studenten volgen gezamenlijk onderwijs met de studenten van de masteropleiding. De cursussen zitten daardoor op masterniveau. Het opleidingsmanagement wil met de educatieve minor studenten voor laten sorteren op de masteropleiding, en het uiteindelijk behalen van een eerstegraads lesbevoegdheid.

Het beleid voor toetsing van de educatieve minoren is identiek aan de ULT-opleidingen. Het eindniveau van studenten wordt ook hier bepaald aan de hand van een stage. Het beoordelingsformulier van deze stage is vrijwel gelijk aan het stagebeoordelingsformulier voor de Verdiepingsstage, dat gebruikt wordt voor studenten van de masteropleidingen. De aanbevelingen en suggesties die het panel over dat formulier deed zijn dan ook op dit formulier van toepassing. Het panel adviseert bovendien een sterkere differentiatie aan te brengen, door de beoordelingscriteria meer op de minorstudent af te stemmen. Net als bij de masteropleidingen verdient de educatieve minor een herformulering van het sluitstuk, waarin de gerealiseerde eindtermen voor een beperkte tweedegraads bevoegdheid te zien zijn.

De arbeidsmarkt voor alumni van de educatieve minor is wat minder relevant. Alumni focussen zich op het afronden van hun bacheloropleiding, waarna ze zich doorgaans oriënteren op een masteropleiding. Het doel van de minor is om studenten al vroeg kennis te laten maken met het leraarschap, waarna ze zich inschrijven voor de masteropleiding en een eerstegraads bevoegdheid verwerven. In de praktijk blijkt dit ook vaak te gebeuren.

Het panel beoordeelt de Standaarden uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling als volgt:

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Algemene Economie

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet

Standaard 3: Toetsing	voldoet ten dele
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet ten dele
Algemeen eindoordeel	positief onder voorwaarden

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Filosofie

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet ten dele
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet ten dele
Algemeen eindoordeel	positief onder voorwaarden

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet ten dele
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet ten dele
Algemeen eindoordeel	positief onder voorwaarden

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Nederlands

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet ten dele
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet ten dele
Algemeen eindoordeel	positief onder voorwaarden

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Management en Organisatie

Standaard 1: Beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2: Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3: Toetsing	voldoet ten dele
Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten	voldoet ten dele
Algemeen eindoordeel	positief onder voorwaarden

De voorzitter, prof. dr. Katrien Struyven, en de secretaris, Petra van den Hoorn MSc, van het panel verklaren hierbij dat alle panelleden kennis hebben genomen van dit rapport en instemmen met de hierin vastgestelde oordelen. Zij verklaren ook dat de beoordeling in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Datum: 12 februari 2021.

BEHANDELING VAN DE STANDAARDEN UIT HET BEOORDELINGSKADER VOOR DE BEPERKTE OPLEIDINGSBEOORDELING VAN DE MASTEROPLEIDINGEN EN DE EDUCATIEVE MINOREN

Organisatie

De lerarenopleidingen binnen Tilburg University (TiU) worden door drie faculteiten verzorgd. De Tilburg School of Humanities and Digital Sciences (TSHD) verzorgt de opleidingen LVHO in Nederlands en Filosofie, de Tilburg School of Social and Behavioral Sciences (TSB) is verantwoordelijk voor de opleiding LVHO in Maatschappijleer & Maatschappijwetenschappen, en de Tilburg School of Economics & Management (TiSEM) draagt zorg voor de opleidingen LVHO in Algemene Economie en Management & Organisatie. De dagelijkse leiding van de lerarenopleidingen ligt in handen van drie opleidingsdirecteuren (elk vertegenwoordigt één faculteit). Gezamenlijk zijn zij verantwoordelijk voor de kwaliteit van de opleidingen. Daartoe bespreken zij maandelijks de cursusevaluaties, docentenkwaliteit en mogelijke verbeteringen in de opleidingen. De opleidingsdirecteur van TSHD is overkoepelend coördinator en vertegenwoordigt de opleidingen in lokaal en landelijk overleg.

De vijf masteropleidingen zijn qua structuur en inhoud deels gelijk. Dit rapport bespreekt de opleidingen daarom veelal gezamenlijk, tenzij anders is aangegeven. Om de vijf opleidingen collectief aan te duiden wordt een overkoepelende term gebruikt: Universitaire Lerarenopleidingen Tilburg (ULT).

TiU biedt naast deze masteropleidingen een educatieve minor (30 EC) aan voor drie verschillende schoolvakken: Filosofie, Nederlands en Maatschappijleer. Studenten volgen deze educatieve minor tijdens hun bacheloropleiding. In combinatie met een aan het schoolvak verwante bachelorgraad verkrijgt een student bij afronding van de educatieve minor een beperkte tweedegraads bevoegdheid, waarmee hij/zij onderwijs mag verzorgen voor het schoolvak in alle klassen van het vmbo-tl en in de onderbouw van de havo en het vwo. Dit rapport bespreekt de educatieve minoren in een aparte paragraaf per standaard. De Tilburg School of Humanities and Digital Sciences (TSHD) biedt sinds 2018-2019 naast een educatieve minor bovendien een educatieve module aan, voor de schoolvakken Filosofie en Nederlands. Deze module (30 EC) is toegankelijk voor studenten die reeds in het bezit zijn van een bachelor- of mastergraad in de betreffende discipline. De module is inhoudelijk identiek aan de educatieve minor in Filosofie en Nederlands en geeft bij voltooiing dezelfde lesbevoegdheid. Tenzij het panel verschillen heeft geconstateerd tussen de minor en de module wordt in dit rapport niet specifiek ingegaan op de module. Waar in dit rapport wordt gesproken over de educatieve minor Filosofie / Nederlands kan dus ook educatieve module gelezen worden.

Standaard 1: Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

De Universitaire Lerarenopleidingen Tilburg (ULT) leiden eerstegraads leraren voorbereidend hoger onderwijs op in de schoolvakken Algemene economie, Management en Organisatie, Filosofie, Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen en Nederlands. Daarmee zijn ze bevoegd om, binnen hun eigen vak, les te geven aan alle leerlingen binnen het voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. Omdat ze de vakinhoud op een academisch niveau beheersen worden eerstegraads leraren voornamelijk ingezet in havo- en vwo-klassen, vanaf het vierde leerjaar. Afgestudeerden zijn niet alleen in staat hoogwaardige lessen te verzorgen, ze hebben bovendien het vermogen om (de praktijk van) het onderwijs te verbeteren via wetenschappelijk onderzoek. Ze zijn zowel voor leerlingen als collega's inspirerend, omdat ze continu werken aan de versterking van hun eigen competenties en daarnaast ook bezig zijn om het onderwijs in bredere zin te verbeteren. Dat past bij de ambitie van de ULT om leraren op te leiden die betrokken zijn bij maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen in het onderwijs. Het academische niveau van afgestudeerden komt bovendien tot uiting door de vaardigheid om, aan de hand van

reflecties op het eigen functioneren, de leerprestaties van leerlingen te verbeteren. De reflecties kunnen aanleiding geven tot nieuw onderwijsonderzoek. Zo ontstaat er een cyclus van leren, ten dienste van de verdere ontwikkeling van de leerlingen, de school, het schoolvak of het leraarschap.

Het panel is tevreden over de doelstelling van de ULT. Een grote mate van vakinhoudelijke kennis, gecombineerd met academische onderzoeksvaardigheden en een sterk reflectievermogen is passend voor een docent met een eerstegraads bevoegdheid. Aan de hand van de verschillende gesprekken tijdens het locatiebezoek stelde het panel vast dat de ULT geen eenduidige visie op het leraarschap oplegt, maar studenten de gelegenheid geeft hun eigen visie op onderwijs en het leraarschap te ontwikkelen. De opleidingen stimuleren een onderzoekende houding, passend bij een academisch geschoolde leraar, maar een expliciet profiel van 'de leraar' ontbreekt. De opleidingen stimuleren studenten om vanuit die onderzoekende houding juist zelf aan de slag te gaan om een eigen visie op het beroep te ontwikkelen. Zo heeft elke student de vrijheid voor zichzelf te bedenken wat voor type docent hij/zij wil zijn en wat hij/zij voor de leerlingen wil betekenen. Het panel kan zich in deze keuze vinden. Het niet formuleren van een uitgesproken beroepsidentiteit geeft de studenten de ruimte een identiteit te vinden die bij ze past. Verder heeft een team met een grote variatie op het gebied van beroepsidentiteit een groter probleemoplossend vermogen dan een team dat bestaat uit docenten die op eenzelfde manier gevormd zijn. Tijdens het locatiebezoek verklaarden de studenten en alumni hierover tevreden te zijn.

Tilburg University streeft ernaar een bijdrage te leveren aan het doorgronden en oplossen van actuele maatschappelijke vraagstukken. Regionale samenwerking vormt daarbij een speerpunt. Geheel in die lijn zoekt de ULT samenwerking op met scholen in het voortgezet onderwijs om studenten gezamenlijk intensieve begeleiding en ondersteuning te bieden. Hierdoor is een sterk samenwerkingsverband ontstaan met de Brabantse scholenkoepel OMO (Ons Middelbaar Onderwijs). Onder OMO vallen de door het ministerie van OCW erkende Academische Opleidingsscholen West-Brabant (AOS-WB), Midden-Brabant (AOS-MB), Noordoost Brabant (AOS-NB) en Zuidoost Brabant (AOS-ZB). Dit betreft 45 scholen voor voortgezet onderwijs met uiteenlopende schoolprofielen (van kleine tot grote scholen, van praktijkonderwijs tot gymnasium, gesitueerd in een stad of een dorp). Dit samenwerkingsverband is een belangrijk onderdeel van de lerarenopleiding. In de eerste plaats zijn de opleidingsscholen voor studenten uiteraard onmisbaar. Hier voltooien studenten het praktijkgedeelte van de opleiding, leren ze het beroep kennen waarvoor ze opgeleid worden en ontwikkelen ze uiteindelijk hun eigen visie op het leraarschap. In de tweede plaats fungeert OMO als adviesorgaan. De opleidingsscholen staan in nauw contact met de lerarenopleidingen om aanbevelingen te doen over de inhoud en opbouw van de lerarenopleidingen.

Het panel is zeer te spreken over de sterke samenwerking met de scholenkoepel OMO, die al sinds 2011 bestaat. Tijdens het locatiebezoek stelde het panel vast dat beide partijen goed op elkaar ingespeeld zijn. Er is sprake van een vruchtbare, wederkerige relatie. De ULT levert studenten en afgestudeerde docenten aan de OMO-scholen; OMO biedt stageplekken aan en geeft advies over de inhoud en structuur van de opleiding. De afstemming van het niveau en de oriëntatie van de opleidingen op de verwachtingen uit het beroepenveld is hiermee goed geborgd.

Beoogde leerresultaten

Het domeinspecifiek referentiekader voor universitaire lerarenopleidingen is in 2019 ten behoeve van de visitatie opgesteld door de Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL). In dit kader (zie bijlage 1) zijn onder andere de bekwaamheidseisen voor leraren in het voorbereidend hoger onderwijs opgenomen die kaderstellend zijn voor de doelstellingen en eindtermen van de universitaire lerarenopleidingen. De wettelijk vastgestelde bekwaamheidseisen (vastgelegd in de Wet op het Voortgezet Onderwijs en het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel (Bbo)) vormen daarvoor het uitgangspunt. Sinds 1 augustus 2017 zijn deze ondergebracht in drie clusters van bekwaamheden: vakinhoudelijke bekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid en pedagogische bekwaamheid. De ICL heeft daar nog twee bekwaamheidseisen aan toegevoegd, te weten onderzoeksmatige bekwaamheid en professionaliteit.

De eindtermen van de ULT zijn ontleend aan dit kader. De vijf lerarenopleidingen hebben dezelfde beoogde leerresultaten; de inhoud van de te realiseren eindtermen die vallen onder Vakinhoudelijk bekwaam en Vakdidactisch bekwaam worden telkens bepaald door het schoolvak waarvoor de betreffende lerarenopleiding opleidt. Het overzicht van de eindtermen (bijlage 2) geeft ook de corresponderende Dublin-descriptor(en) weer en het panel heeft vastgesteld dat zij een logische connectie hebben met elkaar. Het panel stelt vast dat de eindtermen voldoen aan de wettelijk geldende bekwaamheidseisen die vermeld staan in het Bbo en kan zich vinden in de wijze waarop de eindtermen zijn geformuleerd. De vakinhoudelijke bekwaamheidseisen zijn goed terug te vinden in de eindtermen A1 t/m A4. Voor de vakdidactische en pedagogische bekwaamheidseisen geldt dat zij één op één zijn overgenomen in de eindtermen B1 t/m B3 en C1 t/m C6. Ook de aanvullende eisen die voor leraren in het voortgezet (hoger) onderwijs gelden en de verdere uitwerkingen van de wettelijke bekwaamheidseisen in het Bbo kan het panel eenvoudig in de eindtermen terugvinden. Zo draagt eindterm C5 bij aan de algemene vorming van leerlingen, eindterm D1 zorgt voor een goede uitwerking van de vakinhoud in de lespraktijk, eindterm D2 zorgt voor de verbinding tussen onderwijs en wetenschappelijk onderzoek binnen het vak of het beroep en eindterm E2 laat de student reflecteren op het eigen functioneren. Van afgestudeerden wordt gevraagd dat er een wetenschappelijke basis aan hun onderwijs ten grondslag ligt. Dit komt tot uiting in de eindtermen die op het gebied van onderzoekend vermogen geformuleerd zijn (eindtermen D1 en D2). Volgens het panel onderscheiden de opleidingen zich daarmee voldoende van lerarenopleidingen op hbo-niveau.

Educatieve minor

Binnen vier bacheloropleidingen biedt de universiteit een educatieve minor aan voor drie verschillende schoolvakken: Filosofie, Nederlands en Maatschappijleer. Studenten volgen deze minor (30 EC) in hun bacheloropleiding om kennis te maken met het leraarschap. Na voltooiing van de minor krijgen ze een beperkte tweedegraads bevoegdheid. Met die bevoegdheid mogen ze lesgeven in de klassen van vmbo-tl en de onderbouw van de havo en het vwo. De universiteit beschouwt de educatieve minor als een route om studenten op te leiden tot eerstegraads bevoegd leraar en stimuleert studenten die de educatieve minor afgerond hebben hun opleiding voort te zetten met de masteropleiding tot eerstegraads leraar. De scholenkoepel OMO is op dezelfde manier betrokken bij de educatieve minor als bij de masteropleidingen: ze fungeert als adviesorgaan en biedt stageplekken aan.

Het domeinspecifiek referentiekader bevat geen specifieke einkwalificaties, noch is er een wettelijk besluit waarin eisen staan opgenomen voor de beperkte tweedegraads bevoegdheid. De ULT heeft er daarom voor gekozen de vakdidactische en de pedagogische bekwaamheidseisen als uitgangspunt te nemen voor de eindtermen van de educatieve minor (bijlage 2). Enkele eindtermen zijn aangepast naar bachelorniveau. Sommige eindtermen die de aanvullende eisen voor leraren in het voortgezet hoger onderwijs (het eerstegraads gebied) integreren zijn aangepast naar het tweedegraads gebied (vergelijk bijvoorbeeld eindterm B1 van de educatieve minor met die van de masteropleiding, in bijlage 2). Sommige eindtermen zijn identiek aan die van de masteropleidingen, andere eindtermen zijn geschrapt. Het panel is tevreden met de eindtermen voor de minor en vindt dat de eindtermen goed aansluiten bij het bachelorniveau van de student. Het weglaten van de eindtermen gericht op de onderzoeksvaardigheden van de leraar vindt het panel passen bij het tweedegraads gebied waartoe de minor opleidt.

Overwegingen

De Universitaire Lerarenopleidingen Tilburg (ULT) leiden eerstegraads docenten op in een specifiek schoolvak. Na diplomering mogen ze lesgeven aan alle leerlingen binnen het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. Afgestudeerden zijn niet alleen in staat hoogwaardige lessen te verzorgen, ze hebben bovendien het vermogen om (de praktijk van) het onderwijs te verbeteren via wetenschappelijk onderzoek. Ze werken continu aan de versterking van het vak, het beroep en het onderwijs in bredere zin. Daardoor zijn ze zowel voor leerlingen als collega's inspirerend. Tot slot hebben ze een groot reflectief vermogen, waarmee ze hun eigen functioneren, en uiteindelijk de leerprestaties van leerlingen, proberen te verbeteren.

Het panel is tevreden over de doelstelling van de ULT. Een grote mate van vakinhoudelijke kennis, gecombineerd met academische onderzoeksvaardigheden en een sterk reflectievermogen is passend voor een docent met een eerstegraads bevoegdheid. Deze kennis en vaardigheden passen bovendien goed bij de ambitie van de ULT om leraren op te leiden die zich bezighouden met maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen in het onderwijs. De ULT draagt geen uitgesproken profiel van een docent uit. In plaats daarvan laten de opleidingen de studenten hun onderzoekende houding gebruiken om hun eigen visie op het beroep te ontwikkelen. Het panel kan zich daarin vinden.

De ULT heeft een sterke samenwerking met scholenkoepel OMO, die het panel bijzonder op prijs stelt. Beide partijen hebben regelmatig contact met elkaar en zijn goed op elkaar ingespeeld. Zo is een wederkerige relatie ontstaan waarin men elkaar voedt en verder ontwikkelt. Hiermee is geborgd dat de opleidingen afgestemd blijven op de verwachtingen uit het beroepenveld.

Het panel is tevreden over de beoogde leerresultaten die de ULT heeft opgesteld. Het stelt vast dat de eindtermen aansluiten bij de Dublin-descriptoren en voldoen aan de wettelijk geldende bekwaamheidseisen voor onderwijspersoneel. Met de eindtermen die geformuleerd zijn op het gebied van onderzoeksvaardigheden onderstreept de ULT het academische niveau van de opleidingen.

Naast de vijf masteropleidingen die opleiden tot eerstegraads bevoegd leraar biedt de ULT ook drie educatieve minoren aan. De minor is bedoeld voor studenten die tijdens hun bacheloropleiding al kennis willen maken met het leraarschap. Bij afronding ontvangt de student een beperkte tweedegraads bevoegdheid om les te geven in de klassen van vmbo-tl en de onderbouw van de havo en vwo. De eindtermen voor de minor spitsen zich toe op de vakdidactische en de pedagogische bekwaamheidseisen die ook voor de masteropleidingen gelden. Sommige eindtermen zijn aangepast naar bachelorniveau, andere eindtermen zijn weggelaten. Het panel is van mening dat de eindtermen goed aansluiten bij het bachelorniveau.

Conclusie

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Algemene Economie: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Filosofie: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Nederlands: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Management en Organisatie: het panel beoordeelt Standaard 1 als 'voldoet'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving

Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Bevindingen

Alle eenjarige masteropleidingen Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs zijn qua structuur en thematische inhoud gelijk. Uiteraard is de inhoud van de vakdidactische cursussen steeds toegesneden op het betreffende schoolvak. Elke opleiding heeft een theoretisch programma (15 EC), een praktijkprogramma (33 EC) en een programma gericht op onderzoek (12 EC). Een meer gedetailleerd overzicht van het curriculum is te vinden in bijlage 3. De studenten

van alle lerarenopleidingen worden bij de start van de opleiding middels een gezamenlijke driedaagse introductiecursus geïnformeerd over de inhoud en de opbouw van hun opleiding. Tijdens die driedaagse zijn ook mensen vanuit de stagescholen aanwezig.

Theorie, onderzoek en praktijk in het curriculum

Het *theoretisch programma* vindt in het eerste semester plaats en wordt voornamelijk ingevuld met didactische cursussen. De cursus Algemene Didactiek wordt door de studenten van alle lerarenopleidingen (inclusief de educatieve minoren) gezamenlijk gevolgd. In deze cursus maken studenten kennis met verschillende leertheorieën en onderwijskundige principes op het gebied van pedagogiek en didactiek. Ze leren onder andere over werkvormen, toetsing, differentiëren en klassenklimaat. Voor de cursus Vakdidactiek gaan de studenten per lerarenopleiding uiteen. Het doel van deze cursus is studenten te leren hoe ze zo efficiënt en effectief mogelijk de inhoud van hun vak op de leerlingen kunnen overbrengen. Studenten ontdekken hoe de algemeen didactische thema's uit de cursus Algemene Didactiek vertaald kunnen worden naar het eigen schoolvak. Ook worden er veel praktische voorbeelden aangereikt. De cursus besteedt aandacht aan vakspecifieke kennis en vaardigheden. Daarom is de cursus per masteropleiding inhoudelijk verschillend. Zo besteedt de opleiding LVHO Filosofie aandacht aan ethiek, sociale en politieke filosofie, antropologie en wetenschapsleer. De LVHO Nederlands gaat in op fictie- en literatuuronderwijs, schrijfvaardigheid leesvaardigheid en mondelinge taalvaardigheid. De LVHO Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen besteedt aandacht aan burgerschapsonderwijs, concept-context denken, de rechtsstaat, de pluriforme samenleving en sociaalwetenschappelijk redeneren. De studenten van de LVHO Algemene Economie en de LVHO Management en Organisatie volgen deze cursus gezamenlijk. Zij leren over thema's op het gebied van algemene economie (onderhandelen, schaarste, welvaart en groei, vraag en aanbod) en bedrijfseconomie (rechtspersonen, investeren, financieel beleid en personeelsbeleid). In de cursus wordt er gedifferentieerd tussen beide groepen studenten via de huiswerkopdrachten. Alle opleidingen besteden in deze cursus aandacht aan wetenschappelijke artikelen, maatschappelijke trends en de positie van het betreffende schoolvak ten opzichte van andere schoolvakken. Ook krijgen ze informatie over de examenprogramma's van het voortgezet onderwijs. Studenten oefenen met het maken van toetsen en antwoordmodellen en ze ontdekken het effect van verschillende leeractiviteiten (zoals directe instructie, zelfstandig werken, groepsopdrachten) op het leerrendement van de leerling. Daarnaast gaan ze aan de slag met het verwoorden van het belang van hun schoolvak voor het toekomstige beroep of het dagelijkse leven van de leerlingen. Uiteindelijk kunnen studenten op onderzoeksmatige wijze onderwijs, (vak)didactiek en didactische leermiddelen voor hun eigen schoolvak ontwerpen en evalueren.

Binnen de cursussen Masterclasses en Opleiden in de School vindt een verdere verdieping van kennis en vaardigheden plaats. Studenten van alle opleidingen leren gezamenlijk tijdens de Masterclasses over generieke thema's (zoals stemgebruik, onderwijsinnovatie, burgerschapsvorming of curriculum.nu) die geen plek hebben in het algemene curriculum. Het panel vindt dit een goede aanpak, omdat de opleiding hiermee ook aandacht besteedt aan de laatste inzichten omtrent het leraarschap. Door met elkaar over genoemde onderwerpen te discussiëren ontwikkelen studenten hun eigen visie op onderwijs en lesgeven.

Het deel Opleiden in de School (OIDS) wordt ingevuld met 12 bijeenkomsten op de Academische Opleidingscholen Midden-Brabant en West-Brabant. Net als bij Algemene Didactiek en Masterclasses zitten studenten van de verschillende lerarenopleidingen bij elkaar, wat een bredere kijk op onderwijs en leren geeft. Tijdens deze bijeenkomsten gaan studenten in groepen van ongeveer 10 personen aan de slag met theorieën die in de eerdere didactische cursussen reeds behandeld zijn. Onder leiding van ervaren schoolopleiders worden praktijkvragen van studenten behandeld, gefilmde lesfragmenten besproken en feedback van de leerlingen (verkregen via vragenlijsten) doorgenomen. Tijdens het gesprek met het panel spraken studenten hun tevredenheid uit over OIDS. De serie bijeenkomsten stimuleert ze tot reflectie op de eigen competenties en biedt veel praktische handvatten aan om direct toe te passen in hun lessen.

Naar aanleiding van de gesprekken en het Studentenhoofdstuk kwam bij het panel het beeld naar voren dat de opleiding de koppeling tussen theorie en praktijk in de cursussen van het theoretisch deel meer zou kunnen bespreken. Voor studenten is de praktijkrelevantie van met name Algemene Didactiek en Vakdidactiek niet altijd eenvoudig te ontdekken. Het panel denkt dat het studenten motiveert wanneer hier tijdens de cursussen explicieter aandacht aan besteed wordt.

Het *praktijkprogramma* bestaat uit twee stages: de Oriëntatiestage en de Verdiepingsstage. Het panel is tevreden over de opzet van de beide stages. Studenten beginnen in de tweede week van de opleiding met de Oriëntatiestage op een VO-school. Studenten worden gekoppeld aan een opleidingsschool en een werkplekbegeleider (wpb'er), die tijdens de stage als dagelijks begeleider fungeert. De vakdidacticus van de opleiding verzorgt deze koppeling, daarbij rekening houdend met de achtergrond van de student, gegevens van de stageschool en andere zaken die van belang kunnen zijn. Een mooi voorbeeld vindt het panel de werkwijze van de vakdidacticus van de LVHO Algemene Economie en Management & Organisatie, die eerst een persoonlijk kennismakingsgesprek met elke student voert, om in beeld te brengen wat de behoeften en wensen van de student zijn. Vanwege de langdurige samenwerking tussen de ULT en de opleidingsscholen kennen de vakdidactici en de wpb'ers elkaar doorgaans goed en hebben de vakdidactici een goed beeld van het profiel van elke stageschool. Het panel waardeert het feit dat de koppeling van de student met een stageschool zo zorgvuldig gebeurt.

Tijdens de Oriëntatiestage zijn studenten drie dagen per week op de stageschool aanwezig. Het panel waardeert het feit dat het zelfstandig lesgeven door de student geleidelijk opgebouwd wordt. Eerst observeren studenten achter in de klas de lessen van de wpb'er. Na afloop licht de wpb'er de in de les gemaakte keuzes toe en/of beantwoordt vragen van de student. Daarna oefenen studenten met het verzorgen van (deel)lessen of begeleiden ze groepjes leerlingen. De wpb'er observeert de lessen die de student verzorgt en geeft hier na afloop feedback op. Aan het eind van de Oriëntatiestage hebben studenten tenminste tien lessen in de onderbouw en tien lessen in de bovenbouw zelfstandig verzorgd. In het tweede semester doet de student de Verdiepingsstage. In deze stageperiode zijn studenten verantwoordelijk voor een klas en geven ze minimaal 60 lessen zelfstandig. Tijdens het gesprek met studenten stelde het panel vast dat de wpb'ers het aantal lessen nauwkeurig bijhouden en ook in de gaten houden dat studenten voldoende in de bovenbouw lesgeven. Gedurende de stageperiode zijn studenten vier dagen per week op de stageschool. Richting het einde van de stage krijgen studenten steeds meer ruimte. Zo mogen ze na een tijdje hun lessen alleen verzorgen, zonder de aanwezigheid van de wpb'er (die is dan vaak wel in de ruimte ernaast op afroep beschikbaar). Het verschil met de Oriëntatiestage is dat studenten in de Verdiepingsstage worden uitgedaagd om hun kennis op het gebied van de vakdidactiek, vakinhoud en pedagogiek steeds meer in de praktijk te brengen. De wpb'er stimuleert dit door tijdens de feedbacksessies de student uit te dagen te reflecteren op het eigen functioneren en ook de behandelde theorie uit de opleiding daarbij te gebruiken. Verder doen studenten mee aan de overige schoolactiviteiten, zoals rapportvergaderingen, excursies en podiumavonden.

Het panel is tevreden over de hoeveelheid en vorm van de begeleiding die de wpb'er geeft. In de Oriëntatiestage is de mate van observatie en begeleiding intensief; in de Verdiepingsstage worden studenten meer 'losgelaten'. Dat studenten tijdens de stages worden gestimuleerd zoveel mogelijk lessen van anderen (docenten of studiegenoten) te observeren vindt het panel een goede zaak. Studenten zijn vrij om ook te observeren bij lessen die buiten het eigen schoolvak vallen. Hierdoor zien ze verschillen stijlen van lesgeven en breiden ze hun repertoire aan werk- en toetsvormen uit. Sommige studenten lopen ook een hele dag met één klas mee. Zo kunnen ze de groepsdynamiek van een klas zien, en kunnen ze hun band met de leerlingen versterken. Deze veelzijdige uitwerking vindt het panel positief.

In het tweede semester van de opleiding komt ook de *onderzoekskomponent* aan de orde, die wordt ingevuld met het Lesontwerponderzoek en het Leeronderzoek. Studenten hebben tijdens hun vooropleiding reeds bewezen te beschikken over adequate academische onderzoeksvaardigheden. Doorgaans hebben ze echter nog weinig ervaring opgedaan met de grillen van praktijkonderzoek (bijvoorbeeld incomplete data of het gebrek aan een

controlegroep). De beide onderzoekscursussen dienen specifiek om de student hiermee kennis te laten maken. Binnen het Lesontwerponderzoek (LOO) richt de student zich op de eigen lespraktijk en/of het eigen schoolvak, formuleert daar een onderzoeksvraag bij en ontwerpt een lessenreeks om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Het onderzoek wordt afgesloten met een theoretisch onderbouwd onderzoeksverslag, waarin de lessenreeks wordt geëvalueerd in het licht van de onderzoeksvraag. In het Leeronderzoek zoomt de student uit naar bredere thema's, bijvoorbeeld een kwestie die meerdere schoolvakken raakt of een vraag die op de stageschool een rol speelt. Met het Leeronderzoek vergroten studenten hun theoretische kennis en doen ze onderzoek op algemeen onderwijskundig of pedagogisch niveau. Bij beide onderzoeken houdt de vakdidacticus de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek in de gaten. Aan de ene kant moet het wetenschappelijk onderzoek een grotere relevantie hebben dan enkel voor de betrokken stageschool. Aan de andere kant moet het een onderzoeksuitkomst opleveren die in de praktijk eenvoudig toe te passen is.

Met ingang van het collegejaar 2019-2020 heeft het LOO een grotere plaats in het curriculum gekregen en neemt deze in omvang toe van 6 naar 9 EC. Het Leeronderzoek is kleiner geworden en gaat van 6 naar 3 EC. Bovendien is het Leeronderzoek verplaatst naar het eerste semester. Het panel vindt dit een goede wijziging in het curriculum, omdat de onderzoekscomponent nu gelijkmatiger over het jaar verspreid wordt en de student de tijd krijgt om meer en diepgaander onderzoek te doen naar de eigen lespraktijk. Het panel adviseert die extra tijd ook te gebruiken om de studenten meer kennis te laten maken met effectieve onderzoeksmethodes binnen de vakdidactiek, en ze daarmee oplossingen aan te reiken voor de weerbarstige praktijk van onderzoek in het onderwijs.

Beide onderzoeken worden op de stageschool uitgevoerd, binnen de Verdiepingsstage. Met het opleidingsmanagement is besproken of hiermee niet dubbele studiepunten worden toegekend in dezelfde tijd. Het panel stelde tot zijn tevredenheid vast dat, hoewel gelijktijdig uitgevoerd, de onderzoeksvakken slechts in geringe mate met de stage overlappen. Een handjevol lessen van de Verdiepingsstage wordt gebruikt om de onderzoeken mee uit te voeren en de drie studieonderdelen leveren elk een ander product op. Veel studenten voeren het onderzoek bovendien deels uit tijdens extra lessen, die bovenop de reguliere stagelessen komen. Het panel adviseert de opleidingen de overlap in de gaten te blijven houden en te bewaken dat studiepunten niet dubbel toegekend worden. Het verplaatsen van het Leeronderzoek naar het eerste semester vindt het panel in dit licht een goede beslissing.

In plaats van het Lesontwerponderzoek en de Masterclasses nemen enkele studenten deel aan het Leeratelier. In een leeratelier vormen studenten en opleiders van verschillende lerarenopleidingen (Radboud Universiteit Nijmegen, Tilburg University, Fontys Leraren Opleiding Tilburg en de Technische Universiteit Eindhoven) samen met docenten vanuit de deelnemende opleidingsscholen binnen OMO, groepen van circa 8 personen. Doel van de ateliers is om studenten (en docenten) meer bezig te laten zijn met de laatste wetenschappelijke inzichten op het gebied van onderwijs. De groep komt wekelijks bij elkaar om kennis uit te wisselen over onderwijsinnovatie en om samen onderzoek te doen rond leerlinggericht onderwijs. Uiteindelijk leidt dit tot zelfsturende leraren met een groot innovatief vermogen die hun onderwijs kunnen vormgeven op basis van wetenschappelijke inzichten. Groepen gaan aan de slag met vragen die vanuit de studenten zelf komen, over allerlei thema's (differentiëren, toetsen, klassenmanagement, et cetera). Leer- en onderzoeksvragen worden bepaald en als groep voert men samen het bijbehorende onderzoek uit. Daarna start een nieuwe onderzoekscyclus.

Het panel is erg te spreken over dit onderwijsconcept, omdat het Leeratelier een persoonlijke aanpak heeft. Theorie en praktijk worden door deze werkwijze sterk aan elkaar verbonden. Studenten krijgen de mogelijkheid om vragen te bespreken waar ze op dat moment, tijdens de stage, mee worstelen. Na uitwerking van de vraag in de groep kunnen ze de conclusie direct in de praktijk toepassen. Dit is een mooie uitwerking van het concept van Samen Opleiden. Tijdens het locatiebezoek gaven studenten aan dat dit zeer stimulerend werkt. Docenten brengen met hun beroepservaring een rijke bron van kennis in de groep. Bovendien leren zij van de frisse blik van studenten.

Tijdens de visitatie bevond het Leeratelier zich nog in een pilot-fase en was er, vanwege het beperkte aantal groepen, een kleine hoeveelheid studenten dat hieraan deelnam. Het panel moedigt de ULT aan dit onderwijsconcept verder uit te bouwen zodat meer studenten hiervoor kunnen kiezen. Doordat de groep een heterogene achtergrond heeft (studenten aan de universiteit én de hogeschool, docenten vanuit de scholen en vanuit de opleidingen), leert iedereen van elkaar. Dat, samen met het feit dat de ULT een intensieve samenwerking opzoekt met andere lerarenopleidingen, vindt het panel mooi om te zien. In dat licht moedigt het panel de ULT ook aan zich verder te richten op het Network of the Learning Sciences, dat zich richt op docentprofessionalisering en wetenschappelijk onderzoek. Het project, dat nog in de kinderschoenen staat, is volgens het panel een goed initiatief voor verdere regionale samenwerking en het verder versterken van de onderzoekscomponent binnen de ULT. Het project kan volgens het panel een belangrijke bijdrage leveren aan de maatschappelijke functie van de opleiding, namelijk het opleiden en verder professionaliseren van docenten.

De lerarenopleiding is ook in deeltijd te volgen. Inhoudelijk ziet het programma er hetzelfde uit, maar wordt het uitgesmeerd over 1,5 á 2 jaar, afhankelijk van de vooropleiding van de student. Het panel heeft naar aanleiding van gesprekken met staf en studenten kunnen vaststellen dat eenieder die geïnteresseerd is in het leraarschap voldoende ruimte krijgt om de opleiding volgens eigen tempo te volgen. Zeker in het licht van het toenemende lerarentekort is dit zeer te prijzen.

Opbouw, samenhang en inhoud van het programma

Overkoepelend stelt het panel vast dat het programma van de lerarenopleidingen goed is opgezet. De driedaagse introductiecursus vindt het panel een mooie manier om de opleiding bij de studenten te presenteren. Studenten worden hier geïnformeerd over de doelstellingen van de opleiding en bovendien is er gelegenheid om alvast kennis te maken met de mensen van de stagescholen. De lerarenopleidingen leiden op tot een beroep dat men vooral in de praktijk leert. Dat krijgt met 33 EC voldoende aandacht volgens het panel. Studenten vertelden het panel dat ze een grote samenhang ervaren tussen het onderwijs dat ze bij de opleiding volgen en de stageperiodes; het is één geheel. Het aandeel onderzoek, met 12 EC, is volgens het panel van voldoende omvang. Bovendien is het goed in balans met de theoretische component, dat een omvang heeft van 15 EC.

Het panel heeft vastgesteld dat de cursussen voldoende met elkaar samenhangen en van voldoende niveau zijn. Studenten gaven tijdens het gesprek met het panel aan dat de docenten in de opleiding goed op de hoogte zijn van wat er in elke cursus aan bod komt en dat ze hun best doen de eigen cursus hierop aan te sluiten. Uitzondering hierop zijn de Masterclasses. In het studentenhoofdstuk en tijdens het gesprek met het panel gaven studenten aan minder tevreden te zijn over de inhoud ervan en de samenhang met de andere cursussen. Volgens het panel is dit logisch, gezien het feit dat de Masterclasses aandacht besteden aan thema's die geen plek hebben in het algemene curriculum. Het panel adviseert de opleiding wel te kijken naar thema's voor de Masterclasses die nog beter aansluiten op de wereld van de startende docent, om ervoor te zorgen dat het geleerde eenvoudiger toe te passen is in de stage. Als suggesties noemden studenten onderwerpen als autisme en hoogbegaafdheid.

In het algemeen gaven studenten en stagebegeleiders tijdens de gesprekken met het panel aan dat de verbinding tussen theorie en praktijk ruim voldoende geborgd is, maar dat de opleidingen meer aandacht mogen besteden aan pedagogische competenties. Met name op het gebied van klassenmanagement voelen sommige studenten zich lange tijd onzeker. Studenten wensen meer kennis op het gebied van pedagogiek aangeboden te krijgen en meer mogelijkheden om hiermee te oefenen. Het panel denkt dat de opdrachten tijdens de stages hier een goede mogelijkheid voor bieden, maar dat hier ook zeker in de cursus Algemene Didactiek meer aandacht voor mag zijn. De recent ingevoegde Masterclass Orde Houden vindt het panel een goede stap.

De ULT wil studenten een eigen beroepsidentiteit laten formuleren. De opleidingen dragen daarom geen visie op het beroep uit, maar laten elke student zelf het profiel kiezen dat het beste bij hem/haar past. Het observeren van collega's en klassen helpt studenten hierbij, doordat ze verschillende leertheoretische en didactische concepten in de praktijk te zien krijgen. Zo kunnen ze verschillende benaderingswijzen naast elkaar leggen en uiteindelijk hun

eigen beroepsidentiteit bepalen. Het panel vindt dit een goede werkwijze, maar wil wel benadrukken dat deze aanpak niet te vrijblijvend moet zijn. Naar aanleiding van de gesprekken met de studenten en alumni kreeg het panel het gevoel dat niet alle studenten evenveel aangespoord worden hun beroepsidentiteit uit te spreken of te beargumenteren. Het panel is van mening dat studenten meer in gesprek kunnen gaan over de beroepsidentiteit, hoe die tot stand komt en evolueert en hoe die zich verhoudt tot ontwikkelingen in het vak of het beroep. Dit zou bijvoorbeeld in de Masterclasses, het portfolio of de stageopdrachten een grotere rol kunnen krijgen.

Academische Opleidingsschool

Studenten volgen beide stages op een geaccrediteerde opleidingsschool binnen de scholenkoepel OMO. Het panel heeft vastgesteld dat de opleidingen intensief contact hebben met de opleidingsscholen en veel met elkaar overleggen. Daardoor is de kwaliteit van de praktijkcomponent van de opleiding volgens het panel in voldoende mate gemonitord. Indien nodig is aanscherping, vanwege de korte lijntjes, snel bewerkstelligd. Vakdidactici van de opleiding bepalen in overleg met de opleiders van de opleidingsscholen de inhoud van de Masterclasses, het vak Vakdidactiek en de opdrachten die studenten tijdens de stage moeten uitvoeren. Het panel waardeert deze intensieve samenwerking, omdat de samenhang tussen de vakken van de opleiding enerzijds én samenhang tussen de opleiding en de schoolpraktijk anderzijds, zo voldoende geborgd is.

Hoewel het panel zeer te spreken is over de intensieve samenwerking tussen de instelling en OMO, is het van mening dat de opleiding ook de mogelijkheid moet bieden om bij andere opleidingsscholen buiten deze koepel of regio stage te lopen. Wanneer een student een goede reden heeft om elders stage te lopen, moet die mogelijkheid er zijn, vindt het panel. Tijdens het locatiebezoek kwam naar voren dat de ULT behoorlijk terughoudend is in dit opzicht. Stageplekken voor het schoolvak Maatschappijwetenschappen zijn vrij schaars binnen OMO. Hoewel studenten in het gesprek met het panel aangaven dat niet als problematisch te zien, omdat de opleiding zelf al voldoende aandacht aan dit vak besteedt, acht het panel het van belang dat de stagemogelijkheden zo divers mogelijk zijn en dat studenten de ruimte krijgen een stageplaats buiten OMO te vinden. Dit geldt ook voor studenten die bijvoorbeeld de wens hebben om stage te lopen op een school met een specifiek profiel (demografie, onderwijsconcept, leertheorie) dat niet binnen OMO aanwezig is. Daarmee wordt bovendien de aansluiting op de arbeidsmarkt versterkt.

Werkvormen

Volgens het panel is er voldoende variatie in de gebruikte werkvormen. Uiteraard is de stage daar een goed voorbeeld van. Studenten beginnen de stage met het kijken naar andermans lessen. Daarna bouwen ze hun praktijkervaring uit door lesplannen te ontwerpen en deellessen uit te voeren. Uiteindelijk staan ze zelfstandig voor de klas. Tussendoor (na afloop van elke les en na afloop van de gehele stageperiode) ontvangen studenten feedback. Deze feedback zet de student aan tot zelfreflectie en persoonlijke en professionele groei.

Ook in de cursussen vinden verschillende werkvormen plaats. Door studenten te laten debatteren, presenteren en in groepen met elkaar te laten samenwerken wordt actief onderwijs bewerkstelligd. In de bijeenkomsten OIDS werkt men in kleine groepen, om te discussiëren, kennis te delen en om aan reflectievaardigheden te werken. Studenten van alle lerarenopleidingen zitten in deze groepen bij elkaar. Dat maakt het mogelijk om behandelde theorieën en besproken lesfragmenten vanuit het perspectief van verschillende schoolvakken te bekijken en te leren van elkaar. Niet alleen hebben de verschillende werkvormen een gunstig effect op activerend onderwijs; tevens dienen ze als inspiratiebron voor studenten. Later, als ze zelfstandig voor de klas staan en het eigen onderwijs vormgeven, kunnen ze hieruit putten.

Een belangrijk onderdeel van de opleiding is het portfolio. Bij aanvang van elke stage beginnen studenten met dit document, dat gebruikt wordt als dagboek en om de studievoortgang bij te houden. Naarmate de stage vordert, wordt het portfolio steeds groter. Bij het aflopen van de Oriëntatiestage leveren studenten hun portfolio in en starten met een nieuw portfolio voor de Verdiepingsstage. In het portfolio bundelen studenten het materiaal dat ze tijdens de opleiding maken, zoals lesvoorbereidingsformulieren, reflectieverslagen van de OIDS-bijeenkomsten,

uitwerkingen van stageopdrachten, zelfontworpen lesmateriaal, stagebeoordelingsformulieren, feedback van de leerlingen en een Persoonlijk Ontwikkelplan. Het panel heeft enkele portfolio's doorgenomen en constateert dat hiermee een rijk overzicht van de professionele ontwikkeling van de student tot leraar ontstaat. Het portfolio wordt niet beoordeeld, maar dient als instrument om de student kritisch te laten reflecteren op de eigen persoonlijke en professionele ontwikkeling.

Toelatingsprocedure

Studenten die de lerarenopleiding willen volgen, dienen een toelatingsverzoek in bij de Toelatingscommissie. Deze commissie bekijkt of iemands opleidingsachtergrond voldoet aan de instroomeisen. In alle gevallen is een afgeronde universitaire masteropleiding vereist. Meer specifieke inhoudelijke toelatingseisen verschillen per opleiding en zijn gebaseerd op het landelijk vakinhoudelijk referentiekader, waarin wordt gespecificeerd welke vakinhoudelijke bagage noodzakelijk is om aan de lerarenopleiding te kunnen beginnen. Elke faculteit heeft een eigen Toelatingscommissie die in overleg met de opleidingsdirecteur en vakdidacticus van de betreffende opleiding bepaalt of de vooropleiding van de student voldoende op de lerarenopleiding aansluit. In sommige gevallen dient een student eerst zijn/haar vakinhoudelijke kennis op peil te brengen door middel van een premasterprogramma. Studenten die een vakinhoudelijke masteropleiding hebben afgerond en bovendien de educatieve minor hebben voltooid, worden rechtstreeks toegelaten tot het tweede semester van de lerarenopleiding. Het panel is het eens met de huidige toelatingsprocedure. Het garandeert dat studenten die aan de opleiding beginnen voldoende voorkennis bezitten om het studieprogramma te volgen. Wel heeft het panel tijdens het locatiebezoek geconstateerd dat de procedure niet voor alle masteropleidingen op dezelfde manier wordt uitgevoerd. Bij sommige opleidingen heeft de Toelatingscommissie intensief contact met de vakdidacticus en/of opleidingsdirecteur voordat de beslissing over toelating wordt genomen. Bij andere opleidingen beslist de Toelatingscommissie grotendeels zelfstandig of laat de beslissing juist geheel over aan de opleidingsdirecteur. Het panel raadt de opleidingen aan eenzelfde werkwijze te volgen om de procedure zo transparant en duidelijk mogelijk te maken voor alle studenten. Het panel vindt het wenselijk dat de opleidingen altijd betrokken worden bij de toelating, omdat zij op inhoudelijk vlak het beste kunnen inschatten of een student voldoende beschikt over de vereiste voorkennis.

Staf - opleiding

De vijf masteropleidingen hebben een klein docententeam dat gezamenlijk de verantwoordelijkheid neemt voor alle opleidingen (inclusief de educatieve minor). Docenten trekken veel met elkaar op en men overlegt regelmatig met elkaar over de koers en visie van de ULT als geheel. Het panel is erg te spreken over de kwaliteit en diversiteit van de staf. Het opleidingsmanagement heeft veel energie gestoken in het creëren van een goede balans tussen docenten die zich vooral gespecialiseerd hebben in onderwijs geven en docenten die met name bezig zijn met wetenschappelijk onderzoek. Ruim driekwart van het docententeam is in het bezit van een Basiskwalificatie Onderwijs, waarvan 22 procent bovendien een SKO heeft behaald. Daarnaast heeft 67 procent een BRLO-registratie (beroepsregistratie lerarenopleiders). Meer dan de helft van het team is gepromoveerd. Hierover is het panel tevreden. In de meeste opleidingen zijn voldoende docenten werkzaam. Aandachtspunt vindt het panel de opleidingen LVHO Management & Organisatie en LVHO Algemene Economie. Slechts één vakdidacticus is aangesteld om het onderwijs voor beide opleidingen te verzorgen. Het panel wil hem complimenteren, omdat hij bovendien als opleidingsdirecteur beide opleidingen draaiende houdt en studenten tijdens het gesprek met het panel aangaven zeer tevreden te zijn met het onderwijs en de begeleiding van hun docent. Het panel is van mening dat beide opleidingen in de huidige situatie onderbemand zijn. Het panel begrijpt dat dit een gevolg is van lage studentenaantallen, maar het maakt zich zorgen over de kwetsbaarheid van de opleidingen wanneer deze de verantwoordelijkheid zijn van één persoon. Daarom adviseert het panel het management te kijken naar mogelijkheden om de staf uit te breiden.

Tijdens het locatiebezoek sprak het panel met studenten van alle lerarenopleidingen. Ze gaven aan tevreden te zijn met hun docententeam. Ze ervaren de ULT-docenten als makkelijk benaderbaar en zeer bij de student betrokken. Het persoonlijke contact en de laagdrempeligheid wordt sterk door de studenten gewaardeerd. Het welbekende

practice what you preach wordt door het docententeam voldoende ter harte genomen. Werkvormen worden voldoende met elkaar afgewisseld en soms neemt de docent tijdens een les de tijd om aan de studenten uit te leggen welke professionele afwegingen hij of zij heeft gemaakt bij de invulling en vormgeving van die bewuste les. Hierover is het panel zeer te spreken.

Meer nog dan andere opleidingen verdienen lerarenopleidingen docenten die op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen op het gebied van onderwijs. De universiteit biedt docenten verschillende mogelijkheden ter professionalisering, met trainingen en workshops. Ongeveer vijf keer per jaar bespreekt de staf van de opleidingen het curriculum van de programma's. Nieuwe thema's op het gebied van onderwijs worden besproken en er wordt bekeken hoe deze een plek in het programma kunnen krijgen. Meestal wordt dit via een Masterclass in het programma ingevoegd. Volgens studenten zijn de docenten continu bezig met het verbeteren van hun onderwijs; ze vragen studenten regelmatig feedback op hun lessen en verwerken dit in de rest van de cursus. Zo is de inhoud van een masterclass aangepast en heeft het team gewerkt aan het verbeteren van de pedagogische component in de opleidingen. Het panel vindt dit een goede zaak.

Staf - opleidingsschool

Binnen de opleidingsscholen fungeren gecertificeerde opleidingsdocenten als Academische Opleidingsschool-docent (AOD). Deze docenten zijn geregistreerd en gecertificeerd opleidingsdocent. Daarvoor hebben ze de zesdaagse cursus 'Opleidingsdocent', verzorgd door de ULT, afgerond. De AOD's zijn verbonden aan de ULT. Hun takenpakket ligt vooral op het vlak van het bewaken van de kwaliteit van de stages en de eindbeoordeling van de student (zie onder Standaard 3). Ook instrueren en ondersteunen zij de opleidingsdocenten en de werkplekbegeleiders op de stagescholen. Vanuit de stageschool zijn opleidingsdocenten en werkplekbegeleiders betrokken bij de begeleiding van de student. De opleidingsdocent begeleidt alle studenten op de stageschool. Hij/zij bezoekt minimaal één les van elke student en monitort de algehele voortgang van alle stagiairs. De dagelijkse begeleiding van studenten tijdens de stages is in handen van getrainde werkplekbegeleiders (wpb'ers). Bij aanvang van een stage worden wpb'ers met een informatieboekje van de opleiding geïnformeerd over de visie van de opleiding, hun taken als wpb'er en de rechten en plichten van de student. Ook vanuit de Academische Opleidingsschool worden wpb'ers voorbereid op hun taken. Voorafgaand aan de stageperiode organiseren de AOD's voorbereidingsbijeenkomsten voor de werkplekbegeleiders. Tijdens deze bijeenkomsten bespreken de AOD's de specifieke opleidingscomponenten en -accenten die bij een academische lerarenopleiding horen. Zo worden de werkplekbegeleiders voorbereid op hun rol als begeleider en opleider van studenten in de school.

Wpb'ers hebben minimaal de cursus 'Werkplekbegeleider' (verzorgd door de academische opleidingsschool, inhoudelijk mede ingevuld door de ULT) afgerond. Hierdoor is de kwaliteit van begeleiding tijdens de stage geborgd. Tijdens de vorige visitatie adviseerde het panel om vanuit de lerarenopleiding een eigen kwaliteitsborging in te richten. Naar de mening van het huidige panel heeft de ULT daar correct gevolg aan gegeven. Werkplekbegeleiders hebben sinds 2013 de mogelijkheid zich nog verder te professionaliseren via een eigen cursus die de ULT aanbiedt en sinds 2017 kan men zich specialiseren in de begeleiding van aanstaande docenten voor specifiek het eerstegraads gebied (verzorgd door de ULT in samenwerking met de Technische Universiteit Eindhoven en de Radboud Docenten Academie). Ongeveer 45 wpb'ers hebben een vervolgcursus voltooid.

Het panel constateerde tijdens het locatiebezoek dat studenten tevreden zijn over hun begeleiders op de stagescholen. Met name over het intensieve contact met en de goede bereikbaarheid van de wpb'ers zijn studenten erg te spreken. Vanwege hun jarenlange ervaring met de schoolpraktijk bezitten wpb'ers een grote hoeveelheid (praktijk)kennis, waarmee ze de student van advies kunnen voorzien. Studenten waarderen het feit dat ze veel feedback van de wpb'er ontvangen en altijd bij hen terecht kunnen met vragen.

Tijdens het locatiebezoek had het panel ook een gesprek met enkele wpb'ers. Zij spraken meerdere malen hun waardering uit voor het intensieve, informele contact met de vakdidactici van de ULT. Gedurende de stage bespreken zij geregeld de voortgang van elke student met elkaar. Het contact beperkt zich niet alleen tot de stages.

Ook kennis en ideeën over algemene thema's die zowel voor de stagescholen als de ULT relevant zijn, zoals cursusevaluaties, de algemene gang van zaken op de stagescholen en verdere professionalisering van docenten, worden regelmatig besproken. Het panel waardeert het nauwe contact tussen de ULT en de stagescholen. Het stelt vast dat de werkplekbegeleiders ruime kennis bezitten op het gebied van didactiek en pedagogiek, voldoende geschoold zijn in hun begeleidingstaken en goed op de hoogte zijn van de eisen van een academische lerarenopleiding.

Het panel heeft bij de wpb'ers geïnformeerd naar het kennis- en vaardigheidsniveau van de studenten. Wpb'ers zijn met name tevreden over de academische houding die studenten in de stagescholen brengen. Ze beschikken doorgaans over meer dan voldoende vakinhoudelijke kennis, zijn nieuwsgierig en kunnen op hun eigen functioneren reflecteren. Tegen het einde van de opleiding beschikken ze over de vaardigheden om waardevol (praktijk)onderzoek te doen. Naarmate de stage vordert worden studenten steeds bedrever op het vlak van didactische en pedagogische vaardigheden. Bij het afronden van de opleiding zijn de wpb'ers ervan overtuigd dat studenten startbekwaam de arbeidsmarkt op komen.

Studeerbaarheid

Hindernissen die zorgen voor studievertraging heeft het panel niet waargenomen. Een grote meerderheid van de studenten heeft na 1 jaar de lerarenopleiding voltooid, een enkeling doet er een half jaar langer over. Een klein aantal verlaat de opleiding vroegtijdig. Het kleinschalige, informele karakter van de ULT draagt er volgens het panel aan bij dat de opleidingen goed studeerbaar zijn. Studenten weten bij wie ze met hun vragen terecht kunnen en alle docenten zijn bereid om mee te denken over kwesties zoals studievoortgang of studiekeuze. Niet alleen de opleiding monitort de studievoortgang. Vanuit de stagescholen wordt dit ook nauwkeurig in de gaten gehouden, voornamelijk door de wpb'ers. Gedurende de stageperiode bespreken de vakdidactici en wpb'ers de voortgang van de studenten regelmatig. Dit maakt het makkelijk om, indien nodig, tijdig bij te sturen. Het panel is positief over dit intensieve contact, omdat het de verbinding tussen de academische lerarenopleiding en de praktijk versterkt.

Uit de gesprekken die het panel had met docenten, staf en studenten concludeerde het dat er voldoende maatwerk wordt aangeboden om de student verder te helpen waar dat nodig is. Er wordt rekening gehouden met iemands studietempo, en waar studenten nog deficiënties moeten wegwerken wordt een zo efficiënt mogelijk studieprogramma gecreëerd. Studenten gaven verder aan dat de ULT voldoende openstaat voor suggesties ter verbetering. Bijzonder volgens het panel is dat studenten en alumni op de tweejaarlijkse Heidag worden uitgenodigd om verbetermogelijkheden met de opleidingen te bespreken. Daarnaast zijn er schoolleiders aanwezig, om ook het perspectief van het werkveld in de discussies te betrekken. Dit onderstreept volgens het panel het kleinschalige karakter van de opleiding en de informele contacten van de ULT met de scholen.

De opleidingen kennen weinig keuzemogelijkheden. Bij de uitvoering van het LO en het LOO mogen studenten een eigen onderwerp en onderzoeksvraag kiezen. Daarnaast hebben studenten de mogelijkheid om, in plaats van de Masterclasses, deel te nemen aan het Leeratelier. Helaas zijn plaatsen hiervoor beperkt, maar vanwege de succesvolle pilotstudie vertrouwt het panel erop dat de mogelijkheden hiervoor toe zullen nemen. Verder is het studieprogramma voor alle studenten gelijk. Ook tussen de masteropleidingen zit weinig verschil. Met uitzondering van de cursus Vakdidactiek en de invulling van het LOO, dat naar alle waarschijnlijkheid een onderzoeksvraag zal hebben dat zich richt op het eigen schoolvak, is het programma van elke student identiek. De beperkte keuzevrijheid vindt het panel niet geheel in lijn met de visie van de ULT, die stelt dat iedere student een eigen visie en identiteit ten aanzien van het leraarschap mag ontdekken en bepalen. Bij dit ontdekken is enige vrijheid nodig om de opleiding naar eigen inzicht vorm te geven. Het panel zou graag zien dat de ULT hiervoor meer mogelijkheden biedt, in de vorm van vrij te kiezen modules of cursussen die de student kunnen helpen bij het zoeken naar de eigen beroepsidentiteit. Mogelijk kan een volgende Heidag gebruikt worden om de behoeften bij studenten en alumni op dit vlak te peilen.

Educatieve minoren

Studenten kunnen er in hun bacheloropleiding voor kiezen om een educatieve minor te volgen. Er gelden geen specifieke ingangseisen. Om te bepalen of studenten met de educatieve minor een lesbevoegdheid kunnen krijgen, moet bekeken worden of hun huidige opleiding voldoet aan de eisen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de *Regeling verwantschapstabel educatieve minor*³, die aangeeft welke bacheloropleiding, in combinatie met een educatieve minor, de student moet volgen om leraar te worden. Bij inschrijving voor de educatieve module wordt bekeken of de afgeronde bacheloropleiding volgens diezelfde regeling voldoende bij de betreffende module aansluit.

De educatieve minoren zijn ondergebracht binnen de faculteit waar ook de eenjarige lerarenopleiding van dat vak is gepositioneerd. Het programma van de educatieve minor is inhoudelijk gelijk aan het eerste semester van de corresponderende masteropleiding. Een gedetailleerd overzicht van het curriculum van de educatieve minor is te vinden in bijlage 3. Docenten van de minor zijn afkomstig uit het docententeam van de ULT masteropleidingen. Studenten volgen gezamenlijk onderwijs met de studenten van de masteropleiding. Studenten die de Nederlandse minor doen zijn daarnaast verplicht om specifieke cursussen in/naast hun bacheloropleiding te volgen om aan de vakinhoudelijke eisen te voldoen en uiteindelijk een lesbevoegdheid te krijgen. Het panel is tevreden over het curriculum van de educatieve minor. Minorstudenten bevestigden tijdens het locatiebezoek dat de opleiding voldoende theorie behandelt over de didactische en pedagogische aspecten van het leraarschap. Tijdens de stageperiode krijgen ze de kans het geleerde in de praktijk te oefenen. Het panel vindt dat er een goede balans is tussen theorie en praktijk (beide 15 EC).

Doordat minorstudenten gezamenlijk onderwijs volgen met de masterstudent, concludeert het panel dat zij onderwijs krijgen op masterniveau. Dit werd tijdens het locatiebezoek ook bevestigd. Gesproken is over de mogelijkheid om voor deze studenten te differentiëren in de lesactiviteiten of toetsvormen. Dit zou echter een hindernis opwerpen voor de nu aanwezige mogelijkheid tot een vrijstelling van het eerste semester, zodra de student besluit de masteropleiding te doen. Het panel begrijpt dat dat een ongunstig effect kan hebben op de instroom in de minor. Bovendien is de huidige opzet volgens het panel conform landelijke richtlijnen. Uit het gesprek met het opleidingsmanagement concludeerde het panel dat de bedoeling van de lerarenopleiding is om studenten met een educatieve minor voor te laten sorteren op de masteropleiding, en het uiteindelijk behalen van een eerstegraads lesbevoegdheid. In de praktijk blijkt dit ook vaak te gebeuren: na het behalen van hun minor volgt een groot deel van de studenten eerst een vakinhoudelijke masteropleiding, waarna ze uiteindelijk het laatste deel van de masteropleiding tot eerstegraads leraar voltooien (zie ook Standaard 4).

De werkplekbegeleiders die het panel sprak zijn tevreden over de vakinhoudelijke kennis van de minorstudenten. Daarnaast zijn ze pedagogisch en didactisch goed op de hoogte en kunnen ze lessen ontwerpen van voldoende kwaliteit. Het grootste verschil tussen minorstudenten en de studenten die stagelopen vanuit de masteropleiding is volgens hen de mate van volwassenheid. Minorstudenten zijn doorgaans jonger, waardoor ze minder levenservaring hebben en nog wat zelfvertrouwen missen om hun eigen persoonlijkheid in hun lessen te verweven.

Overwegingen

Los van de vakinhoudelijke verschillen zijn alle eenjarige masteropleidingen Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs qua structuur en thematische inhoud gelijk. In het eerste semester vindt het theoretisch programma plaats, met cursussen op het gebied van pedagogiek en didactiek. Daarbij wordt ook geprobeerd verbinding te maken met de praktijk. Het panel heeft hiervan mooie voorbeelden gezien. Het panel hoopt van harte dat, na afronding van de pilotfase, het Leeratelier een vervolg krijgt en toegankelijk wordt voor meer studenten. Het tweede semester besteedt aandacht aan wetenschappelijke onderzoeksvaardigheden en de weerbaarheid van praktijkonderzoek. Het panel zou graag zien dat cursussen binnen de onderzoekscomponent nog meer tijd besteden aan effectieve onderzoeksmethodes die juist toegespitst zijn op onderwijsonderzoek, omdat ze rekening houden met tegenslag tijdens de uitvoering van praktijkonderzoek.

³ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028148/2019-12-01>

Studenten lopen gedurende het hele studiejaar stage op een VO-school. De vakdidacticus van elke opleiding koppelt de student met een stageschool. Het panel waardeert de zorgvuldige wijze waarop dit gebeurt. Tijdens de eerste stageperiode wordt het zelfstandig lesgeven door de student geleidelijk opgebouwd. Aan het eind van de opleiding hebben studenten de verantwoordelijkheid voor een eigen klas. Het panel is tevreden over de opzet van de beide stages en de begeleidende rol van de werkplekbegeleider. Dat studenten tijdens de stages worden gestimuleerd zoveel mogelijk lessen van anderen te observeren vindt het panel bovendien een goede zaak, omdat het op vele verschillende manieren bijdraagt aan de ontwikkeling van de student.

Overkoepelend stelt het panel vast dat het programma van de lerarenopleidingen goed is opgezet. De theoretische component is volgens het panel goed in balans met de aandacht voor wetenschappelijk onderzoek. De cursussen zijn inhoudelijk van voldoende niveau en hangen voldoende met elkaar samen. Het panel is van mening dat de praktijkcomponent van voldoende omvang is. Studenten ervaren een grote samenhang tussen het onderwijs dat ze bij de opleiding volgen en de stageperiodes. Het panel constateerde enkele zaken die voor verbetering vatbaar zijn. Zo zouden de cursussen meer aandacht kunnen besteden aan het ontwikkelen van pedagogische vaardigheden. Met name op het gebied van klassenmanagement voelen sommige studenten zich lange tijd onzeker. Verder zou de ULT de Masterclasses nog eens tegen het licht kunnen houden om te bekijken of de inhoudelijk aansluiting op het werkveld meer versterkt kan worden. Tot slot is het panel van mening dat studenten gedurende de opleiding meer gestimuleerd kunnen worden om in gesprek te gaan over het leraarschap, om ze uiteindelijk te helpen hun eigen beroepsidentiteit uit te spreken en te beargumenteren.

De ULT heeft een samenwerkingsverband met de Brabantse scholenkoepel OMO, die de stageplaatsen voor de studenten faciliteert. Het panel waardeert de intensieve samenwerking tussen de lerarenopleidingen en OMO. Vakdidactici en betrokkenen vanuit de scholen hebben veel contact met elkaar. Niet alleen om de voortgang van de studenten te behandelen; ook om op het gebied van de inhoudelijke invulling van de lerarenopleiding van gedachten te wisselen. Hierdoor is er veel aandacht voor een goede verbinding tussen theorie en praktijk. Wel zou het panel graag zien dat de ULT ook openstaat voor stagemogelijkheden buiten OMO, om een veelzijdiger aanbod aan stagemogelijkheden mogelijk te maken.

Het panel is erg te spreken over de kwaliteit en diversiteit van de staf. In de meeste opleidingen is een goed aantal docenten aanwezig. Aandachtspunt vindt het panel de opleidingen LVHO Management & Organisatie en LVHO Algemene Economie, waar de staf uitgebreid zou mogen worden. Studenten zijn erg tevreden over de persoonlijke benadering van hun docenten. Het contact is laagdrempelig, ze geven in hun onderwijs het goede voorbeeld en ze staan open voor verbeteringsuggesties.

Vanuit de stageschool zijn verschillende personen betrokken bij de begeleiding van de student. Het panel stelde vast dat de werkplekbegeleiders erg gewaardeerd worden door de studenten, vanwege de grondige begeleiding die ze bieden. Werkplekbegeleiders zijn met name tevreden over de academische houding die studenten meebrengen naar de stagescholen. Daarnaast waarderen ze het intensieve contact met de vakdidactici, waardoor ze zich sterk met de ULT verbonden voelen. Ook het panel is hierover tevreden. Vakdidactici en werkplekbegeleiders hebben regelmatig contact met elkaar, wat het makkelijker maakt om processen indien nodig bij te sturen. Dit versterkt de verbinding tussen de academische lerarenopleiding en de praktijk.

Het panel is van mening dat de hoeveelheid keuzemogelijkheden binnen de opleiding nog wat beperkt is. Dit lijkt niet helemaal in lijn met de visie van de ULT, die stelt dat iedere student de eigen visie op het leraarschap in de opleiding dient te ontdekken. Het panel zou graag meer keuzeruimte in de opleiding zien die de student kan helpen bij het formuleren van die visie.

De educatieve minoren zijn ondergebracht binnen de faculteit waar ook de eenjarige lerarenopleiding van dat vak is gepositioneerd. Het panel is tevreden over de inhoud en opzet van de educatieve minoren. Het programma is

inhoudelijk gelijk aan het eerste semester van de corresponderende masteropleiding. Zowel de minorstudenten als de werkplekbegeleiders zijn tevreden over de wijze waarop de minor is ingevuld. Studenten volgen gezamenlijk onderwijs met de studenten van de masteropleiding. De cursussen zitten daardoor op masterniveau. Het opleidingsmanagement wil met de educatieve minor studenten voor laten sorteren op de masteropleiding, en het uiteindelijk behalen van een eerstegraads lesbevoegdheid. In de praktijk blijkt dit ook vaak te gebeuren.

Conclusie

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Algemene Economie: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Filosofie: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Nederlands: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Management en Organisatie: het panel beoordeelt Standaard 2 als 'voldoet'.

Standaard 3: Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

De ULT-opleidingen hebben hun toetssystematiek ingericht conform het huidige toetsbeleid van de universiteit. Hierin worden de processen rondom toetsing beschreven, van opleidingsniveau tot cursusniveau. In het document is ook de toetscyclus uitgewerkt, die beschrijft hoe er van de eindtermen op opleidingsniveau gewerkt wordt naar een toetsplan en toetsen met toetsmatrizen per cursus. Het panel heeft in de zelfevaluatie van de opleiding en aanvullende documenten gezien dat dit beleid concreet vorm krijgt in de opleidingen. Zo heeft het panel het toetsplan van de ULT gezien, die de relatie laat zien tussen de eindtermen, curriculumonderdelen en de toetsvorm. Daaruit blijkt dat alle eindtermen tijdens de opleiding getoetst worden. Het toetsplan is voor alle lerarenopleidingen gelijk. De opleidingen maken bij het vervaardigen van toetsen gebruik van het vierogenprincipe en na afloop van elke cursus worden studenten om een evaluatie gevraagd, die besproken wordt met de opleidingscommissies. De opleidingsdirecteuren van de ULT evalueren elk jaar de eindtermen van de opleidingen, gaan na of de toetsing de eindtermen voldoende weerspiegelen en of er voldoende variatie is in toetsvormen. Hiermee concludeert het panel dat de kwaliteitsborging van de toetsing van de cursussen op een correcte manier is ingericht.

Aandachtspunt vindt het panel het Leeratelier. Deze vervangt de Masterclasses en het LOO, en laat de aanwezigheidsplicht bij de bijeenkomsten van OIDS vervallen, maar is op dit moment niet opgenomen in het toetsplan. Het panel kan dit begrijpen, aangezien het Leeratelier zich nog in de pilot-fase bevindt. Wel adviseert het panel het opleidingsmanagement om actiever in beeld te brengen welke eindtermen op welke manier binnen dit onderdeel getoetst worden. Zeker wanneer het Leeratelier een vaste plaats binnen de opleiding krijgt, is dit een belangrijke taak.

Het panel constateerde dat het vierogenprincipe bij de beoordeling van de eindwerken in twee opleidingen helaas niet wordt gegarandeerd: LVHO Management & Organisatie en LVHO Algemene Economie. De enige vakdidacticus treedt voor meer dan de helft (onderzoek- plus stagecomponent) van beide opleidingen op als begeleider en enige beoordelaar. Dat maakt de toetsing binnen de opleiding tamelijk kwetsbaar. Bovendien verzorgt deze vakdidacticus

een aanzienlijk deel van het onderwijs binnen de opleiding, en fungeert dus als professioneel voorbeeld voor studenten. Doordat de vakdidacticus zowel referentiepunt, begeleider als beoordelaar is, kan de beoordeling van een student vertroebeld raken. Een tweede beoordelaar zorgt ervoor dat de productbeoordeling objectiever blijft. Het panel geeft dan ook het dringende advies de staf van deze opleidingen uit te breiden.

Voor studenten zijn de leerdoelen per cursus in de online leeromgeving te raadplegen. Het panel is van mening dat er door de opleiding heen voldoende met toetsvormen gevarieerd wordt, die passend zijn voor de bijbehorende leerdoelen. Voor de inhoudelijke cursussen (algemene didactiek en vakdidactiek) worden schriftelijke tentamens afgenomen. Voor de praktijkgerichte vakken geven studenten een presentatie en/of schrijven ze een onderzoeksverslag. Net zoals de verschillende onderwijsvormen die de opleiding hanteert, kunnen studenten ook de toetsvormen gebruiken als inspiratiebron voor het toetsen van hun eigen leerlingen.

Gedurende de opleiding is er volgens het panel ook voldoende aandacht voor formatieve feedback. Veel van de eindtermen zijn gericht op de uitvoering van het beroep van leraar. De belangrijkste 'toetsen' voor die eindtermen zijn dan ook de beide stages. Studenten krijgen regelmatig feedback op hun lessen: tijdens Vakdidactiek, OIDS (met opgenomen lesfragmenten) en op de stageschool. De vakdidacticus voert bovendien bij beide stages minimaal één lesobservatie uit en voorziet deze van commentaar. Ook op voorlopige versies van onderzoeksverslagen ontvangen studenten tussentijdse feedback van de docenten. De grote mate van formatief toetsen vindt het panel prijzenswaardig. Door de laagdrempeligheid en kleinschaligheid van de ULT is er veel informeel contact tussen studenten en docenten (zie ook Standaard 2). Daardoor wordt er ook 'in de wandelgangen' veel met elkaar gereflecteerd en besproken. Het panel waardeert deze persoonlijke aanpak, maar wil de opleidingen adviseren in de gaten te blijven houden dat een transparante, onafhankelijke en navolgbare beoordeling van studenten gewaarborgd blijft.

Portfolio

Studenten zijn een groot deel van de opleiding bezig met het maken van een portfolio (zie ook Standaard 2). Hierin verzamelen ze de eigen lesplannen, beschrijven ze hun ervaringen op de stageschool, verzamelen ze feedbackformulieren van hun begeleiders en leerlingen en schrijven ze kritische zelfreflecties op hun lessen. Het doel van het portfolio is om de professionele en persoonlijke ontwikkeling van de student tot leraar in beeld te brengen. Het portfolio wordt niet beoordeeld, maar fungeert als instrument waarmee de student tot zelfinzicht komt. Het portfolio is wel ter inzage beschikbaar voor de vakdidacticus, de opleidingsdocent en de wpb'er.

Het panel vindt de rol die het portfolio heeft erg onduidelijk. Zoals gezegd wordt het portfolio niet als toetsinstrument ingezet, maar tijdens de verschillende gesprekken bleek dat het portfolio door sommige begeleiders wel gebruikt werd ter bepaling van de leercurve van een student. Sommige alumni gaven aan dat het portfolio volgens hen onderdeel was van hun eindbeoordeling of in ieder geval het eindcijfer heeft beïnvloed. De inhoud van het portfolio, en de rol die het heeft bij de begeleiding en beoordeling van de student, is daarom uitvoerig besproken tijdens het locatiebezoek, met alle geledingen van de lerarenopleidingen. De docenten, studenten en de examencommissie zien het portfolio aan de ene kant uitdrukkelijk niet als toetsinstrument. Dit vanwege het feit dat in dit document de visie en reflectie van de student naar voren komt, iets dat niet beoordeeld kan worden. Aan de andere kant geven dezelfde gesprekspartners aan dat het portfolio één van de belangrijkste stukken is die de professionele groei en het huidige functioneren van de student laat zien. Opvallend is dat tijdens de vorige visitatie, in 2013, het panel reeds adviseerde om van het portfolio een nadrukkelijker beoordelingsinstrument te maken. Het huidige panel onderstreept die aanbeveling en denkt dat een deel van het portfolio als toets gebruikt kan worden. Buiten de zelfreflectie- en visierapportages bevat het portfolio namelijk ook een grote hoeveelheid aan lesplannen, lesobservatieformulieren, feedback van begeleiders en studenten, zelfontworpen toetsen en antwoordmodellen, en andere zaken die het functioneren van een student (en diens professionele groei) goed weergeven. Het panel is van mening dat alleen dat deel meegenomen kan worden in de beoordeling. Het panel adviseert het opleidingsmanagement de rol van het portfolio in de opleiding, en in de uiteindelijke beoordeling van de student, nogmaals te heroverwegen.

Lesontwerponderzoek

Voor de cursus Lesontwerponderzoek (LOO) formuleren studenten een onderzoeksvraag gericht op de eigen onderwijspraktijk. De cursus wordt afgerond met een onderzoeksverslag dat het ontwerp van een lessencyclus en het uitvoeren en evalueren daarvan beschrijft. Studenten presenteren eerst hun conceptversie van dit verslag aan hun studiegenoten en de vakdidactici van de opleiding. Zij geven hier hun feedback op, waarna studenten hun definitieve versie inleveren. In lijn met het advies van het vorige visitatiepanel wordt de beoordeling van het LOO niet langer door één, maar door twee vakdidactici uitgevoerd. Dat vindt het panel een goede zaak. Uitzondering hierop zijn de opleidingen waar slechts één vakdidacticus aanwezig is: LVHO Filosofie, LVHO Management & Organisatie en LVHO Algemene Economie. Bij deze opleidingen geschiedt de beoordeling door die ene vakdidacticus. Het panel zou graag zien dat voor alle opleidingen de beoordeling van het LOO door twee beoordelaars wordt gedaan en adviseert de ULT te kijken naar de mogelijkheid om de algemeen didacticus en/of de vakdidactici vanuit de andere opleidingen hiervoor in te schakelen.

Het panel heeft gekeken naar de wijze waarop het eindcijfer van het LOO tot stand komt. Het eindverslag wordt op verschillende aspecten beoordeeld. Het panel was het bij de meeste doorgenomen LOO-werken eens met het gegeven cijfer. Het viel het panel op dat beoordelaars een eigen werkwijze hanteren voor het invullen van het beoordelingsformulier. Sommige formulieren bevatten een uitgebreide toelichting per aspect, andere bevatten alleen cijfers. In sommige formulieren komt het eindcijfer tot stand via een gewogen gemiddelde, in andere zijn geen deelcijfers gegeven en staat enkel een eindcijfer vermeld. Ook stelde het panel vast dat er verschillende beoordelingsformulieren in omloop zijn. Het formulier waarin rubrics gebruikt worden kon het panel het meest waarderen, vanwege de inzichtelijkheid waarmee de beoordeling tot stand komt. Tijdens het gesprek met docenten concludeerde het panel dat de gehele ULT-staf vaak met elkaar overlegt en samenwerkt om de inhoud van de cursussen te bepalen, maar dat men minder afspraken maakt om een eenduidige werkwijze rondom de beoordeling ervan vast te stellen. Het panel raadt de opleidingen aan meer met elkaar over toetsing in gesprek te gaan en één werkwijze voor de beoordeling van het LOO af te spreken. Hiermee wordt de LOO-beoordeling niet alleen gelijkgetrokken voor de gehele ULT, ook spreekt de ULT hiermee zijn visie uit over het gewenste eindniveau (door bijvoorbeeld meer gewicht te geven aan bepaalde aspecten of knock-out criteria te bepalen). De ULT zou hier bijvoorbeeld kalibratiesessies voor kunnen organiseren.

Toetsing eindniveau

De Verdiepingsstage, waarin studenten gedurende een half jaar verantwoordelijk zijn voor een havo/vwo-bovenbouwklas, vormt het sluitstuk van de opleiding. Tijdens de stage komen alle onderdelen uit de opleiding aan bod: de theoretische kennis gebruiken studenten om hun lessen te ontwerpen, de praktische kennis en vaardigheden passen ze toe tijdens het lesgeven zelf. Met deze stage bewijzen studenten zelfstandig als eerstegraads leraar te kunnen functioneren. Bij de totstandkoming van de eindbeoordeling zijn vier partijen betrokken. De werkplekbegeleider, opleidingsdocent en vakdidacticus hebben elk één of meerdere lessen van de student bijgewoond. De vakdidacticus vult hiervoor een lesobservatieformulier in. De wpb'er en de opleidingsdocent vullen een stagefeedbackformulier in. Twee keer per jaar komen alle vakdidactici en Academische Opleidingschool-docenten bij elkaar, voor de zogenaamde Rapportvergadering. De groep bespreekt de feedbackformulieren van alle studenten en vult een beoordelingsformulier in. Hierin stelt de verantwoordelijke vakdidacticus het eindcijfer voor de Verdiepingsstage vast. Wanneer dit cijfer is bepaald, volgt er een individueel eindgesprek met de student. Hierbij zijn de vakdidacticus, de opleidingsdocent en de AOS-docent aanwezig. Tijdens dat gesprek blikt men terug op de stage en vooruit op de toekomst van de student.

Het panel is niet tevreden over de transparantie en navolgbaarheid van de totstandkoming van de beoordeling van de Verdiepingsstage. De rapportvergaderingen worden niet uitgewerkt in notulen en er worden geen documenten opgesteld die de bepaling van het eindcijfer inzichtelijk maken. Dat maakt het voor de panelleden, maar ook voor de student in kwestie, onmogelijk om te zien hoe het eindcijfer is vastgesteld. Onduidelijk is bijvoorbeeld in welke mate de enkele lesobservatie van de vakdidacticus meeweegt ten opzichte van de vele lesobservaties die de wpb'er

heeft uitgevoerd. Ook is niet helder waar de grens ligt tussen voldoende en onvoldoende. Naar aanleiding van de gesprekken die het panel voerde met studenten, docenten en schoolopleiders, is het panel ervan overtuigd dat elke student het eindcijfer krijgt dat hij/zij verdient. Het beoordelingsproces is echter moeilijk controleerbaar. Tijdens het locatiebezoek lieten de opleidingsdirecteuren merken doordrongen te zijn van de noodzaak de rapportvergaderingen zorgvuldiger te documenteren. Het panel heeft er vertrouwen in dat de werkwijze in de nabije toekomst sterk zal verbeteren, zodat de bepaling van het eindcijfer inzichtelijker wordt.

Voorafgaand aan het locatiebezoek ontving het panel de beoordelingsformulieren behorende bij de Verdiepingsstage van enkele alumni. Op het beoordelingsformulier staan verschillende aspecten waarvoor de student een cijfer van de vakdidacticus ontvangt. In de alinea hierboven adviseert het panel de werkwijze voor de bepaling van het eindcijfer inzichtelijker te maken. In deze alinea wil het panel daar nog enkele aanbevelingen aan toevoegen die meer ingaan op de inhoud van het formulier. Volgens het panel legt het beoordelingsformulier hoofdzakelijk de nadruk op het functioneren van de student in de schoolomgeving. De sfeer in de klas, de relatie die de student heeft met de leerlingen en het functioneren binnen de school wordt allemaal apart beoordeeld. Eindtermen die ingaan op de vakinhoudelijke kennis en meer algemene vaardigheden die bij het leraarschap horen, komen in het beoordelingsformulier nauwelijks aan bod. Tijdens de vorige visitatie, in 2013, constateerde het panel al dat de eindbeoordeling sterker verbonden kon worden met de eindtermen. Het huidige panel is diezelfde mening toegedaan. Eindtermen zoals A3, C2, D2 en E2 zijn goed met de Verdiepingsstage te toetsen en kunnen daarom onderdeel uitmaken van het beoordelingsformulier. Het panel adviseert het opleidingsmanagement het beoordelingsformulier naast de eindtermen te leggen en te bekijken of het formulier zodanig aangepast kan worden dat meer eindtermen, uit meer categorieën (vakinhoudelijk, pedagogisch, professioneel), onderdeel uitmaken van de beoordeling.

Het panel is het niet helemaal eens met het aangewezen sluitstuk van de opleiding: de Verdiepingsstage. De panelleden hadden moeite om op basis van de aangeleverde documentatie van die stage het eindniveau van de alumni te beoordelen. Van die stage wordt enkel een afsluitend beoordelingsformulier opgesteld. Dat formulier bewijst volgens de opleiding dat de student de beoogde eindtermen behaald heeft. Het panel oordeelt echter dat op basis van dat ene beoordelingsformulier het eindniveau van een alumnus niet vast te stellen is. Het panel las in de formulieren namelijk uitsluitend subjectieve uitspraken⁴ van de verschillende begeleiders. Er was geen begeleidende documentatie voorhanden die de uitspraken in de formulieren kon staven.

Aangevuld met het LOO en enkele portfolio's lukte dit beter (zie Standaard 4), maar nog niet volledig. In de portfolio's en LOO's van de alumni constateerde het panel een behoorlijk grote variatie wat betreft uitwerking, omvang en inhoudelijke diepgang van de stukken. Onduidelijk was welke minimale eisen er aan deze stukken gesteld werden. Daardoor slaagde het panel er ook met deze stukken niet in het eindniveau van alle alumni te beoordelen dan wel de beoordeling in het beoordelingsformulier te verifiëren.

Het panel adviseert de opleidingen opnieuw te kijken naar wat het sluitstuk van de opleiding is. Het ziet daarvoor meerdere mogelijkheden en is van mening dat de opleidingen daar het beste zelf een passend besluit over kunnen nemen. Het sluitstuk (dat meerdere eindwerken kan bevatten) moet in ieder geval onomstotelijk het eindniveau van de alumnus kunnen aantonen. Een mogelijke oplossing ziet het panel in het portfolio. Volgens het panel zou het een lonende beslissing zijn dit mee te nemen in de eindbeoordeling, aangezien alle eindtermen met het portfolio te toetsen zijn. Zoals eerder is opgemerkt hoeft niet het volledige portfolio onder de beoordeling te vallen; de opleiding kan ook bepaalde aspecten of hoofdstukken voor toetsing aanwijzen. Een andere mogelijkheid is om de Verdiepingsstage als enige eindwerk te handhaven, waarbij een inhoudelijk onderdeel ingevoegd wordt waaruit blijkt wat de student weet en kan. Een sectie met bewijsstukken, zoals lesvoorbereidingsformulieren, reflectieverslagen en lesplannen (deze zijn in het portfolio aanwezig en zouden simpelweg overgeheveld kunnen) kan hiervoor al toereikend zijn. Ook andere zaken (het LOO, OIDS) zouden onderdeel kunnen worden van het

⁴ Uitspraken als 'de student heeft in de lessen een breed arsenaal aan audiovisuele middelen ingezet', 'de lessen zijn voldoende', 'de student trekt de leerlingen erbij' of 'de student is de leider in de klas'.

sluitstuk. Zo toetst het LOO een behoorlijk aantal eindtermen en geeft het naar de mening van het panel een indicatie van het eindniveau van de alumnus op het gebied van vakkennis en academische onderzoeksvaardigheden.

Tijdens het locatiebezoek is uitgebreid met alle gesprekspartners gesproken over wat het sluitstuk van de opleidingen is en wat het zou moeten zijn. Tijdens die gesprekken bleek dat het opleidingsmanagement al langer nadenkt over de volledigheid en toetsbaarheid van het sluitstuk. Ook is gesproken over de voor- en nadelen van het tot sluitstuk maken van alternatieve onderdelen van de opleiding, waarbij verschillende beweegredenen vanuit de ULT naar boven kwamen. Het panel is er hierdoor van overtuigd dat de opleidingen zich met hart en ziel inzetten voor een optimale kwaliteit van hun opleidingen. Dat geeft het panel vertrouwen in de bereidheid van de opleidingen om met een hervorming bezig te gaan. Het panel denkt bovendien dat de opleidingen het vermogen hebben om op korte termijn verbeteringen te realiseren, omdat deze hervorming niet per se heel veel werk hoeft te zijn. De ULT hoeven wat het panel betreft geen nieuwe onderdelen aan de opleiding toe te voegen; enkel het verschuiven van toetsen of het tot toetsinstrument maken van reeds bestaande cursussen/onderdelen van de opleiding zou afdoende moeten zijn.

Examencommissie

De kwaliteit van de toetsing en examinering is per lerarenopleiding ondergebracht bij de examencommissie van de betreffende faculteit. Elke commissie bestaat uit een voorzitter, een ambtelijk secretaris, een extern lid en leden van de academisch staf die één of meer specifieke opleidingen vertegenwoordigen. Binnen elke commissie is een lid benoemd dat specifiek de casuïstiek van de lerarenopleidingen van de betreffende faculteit bekijkt. De drie examencommissies zijn onder andere verantwoordelijk voor verzoeken rondom vrijstellingen en toelating, klachten over toetsing en het benoemen van examinatoren. Om te kunnen garanderen dat cursussen op een valide, betrouwbare en transparante manier getoetst worden, worden uitsluitend BKO-gekwaliceerde docenten door de examencommissie benoemd tot examinator. Dat vindt het panel een goede zaak.

De kwaliteitsbewaking van de toetsing binnen de ULT hebben de examencommissies belegd bij een toetscommissie (één per faculteit). De leden van de toetscommissies zijn allemaal BKO-gekwaliceerd. De taak van de toetscommissies is steekproefsgewijs enkele toetsen uit de opleidingen te evalueren op inhoud en vorm en de bevindingen aan de verantwoordelijke docent(en) terug te koppelen. Vanwege de grote mate van overlap in het curriculum van de lerarenopleidingen, wordt jaarlijks één van de drie commissies aangewezen die de kwaliteitsbewaking van de ULT-opleidingen gedurende dat jaar meeneemt in haar steekproef. De toetscommissie bekijkt zowel de algehele opzet (transparantie, navolgbaarheid van cijfers) als de inhoud (de mate waarin de vragen van de toets aansluiten op wat er in die cursus is behandeld) van de toets. Momenteel wordt er gewerkt aan nieuw toetsbeleid op instellingsniveau. De toetscommissies zijn onderdeel van dit nieuwe beleid. Het voornemen is alle cursussen eens in de zes jaar aan een toetsing te onderwerpen en jaarlijks de bevindingen aan de examencommissies te rapporteren. Ook wordt er gebruik gemaakt van de toetsexpert die op instituutniveau actief is. Zij traint en ondersteunt de verschillende toetscommissies bij hun werkzaamheden en adviseert docenten op het gebied van toetsing. Het panel juicht deze activiteiten toe en adviseert ze te verstevigen en te versnellen, teneinde de PDCA-cyclus van de toetsen te intensiveren.

Het panel stelt vast dat de examencommissies nog erg ver afstaan van de praktijk van de ULT. Hoewel de kwaliteitsborging van de toetsen behorend bij de cursussen op een correcte manier is ingericht via toezichthoudende toetscommissies, kreeg het panel bij het locatiebezoek zijn twijfels bij de mate waarin en de manier waarop de commissies zich bezighouden met de kwaliteit van de toetsing van praktijkgerichte cursussen, zoals het Lesontwerponderzoek en de beide stages. In het gesprek met het panel vertelden de commissies vooral gewend te zijn hun kwaliteitsborging op basis van schriftelijke proeven uit te voeren. Examens en mastertheses zijn voor hen gesneden koek. Minder bekendheid is er met toetsen waarin vaardigheden, in plaats van kennis, beoordeeld moeten worden. De kwaliteitsborging van cursussen met een sterke praktijkcomponent (stages, praktijkonderzoek en reflectieverslagen) is dan ook een uitdaging en die verantwoordelijkheid wordt grotendeels

bij de docenten en stagescholen neergelegd. Het panel vindt dit zeer bezwaarlijk vanwege het feit dat een groot deel van de lerarenopleidingen een praktijkcomponent omvat, waaronder het sluitstuk.

Volgens het panel komt dit beperkte toezicht mede door het feit dat de lerarenopleidingen slechts een marginaal onderdeel uitmaken van het totaal aan opleidingen waar de examencommissies toezicht op houden. Het feit dat de verantwoordelijkheid hiervoor jaarlijks overgeheveld wordt naar de toetscommissie van steeds een andere betrokken faculteit draagt hier wat het panel betreft niet aan bij. De beperkte betrokkenheid van de examencommissies is iets wat het panel tijdens de visitatie in 2013 ook al constateerde en het huidige panel acht het een gemiste kans dat er weinig verbetering te zien is op dit gebied. De examencommissies hebben het panel ook niet goed kunnen uitleggen waarom hun aandacht voor de ULT-opleidingen niet verder toegenomen is.

Volgens het panel zou één gezamenlijk overlegorgaan zinvol zijn, dat geen plek heeft binnen één van de drie faculteiten, maar juist als overkoepelende commissie optreedt. Een andere oplossing kunnen brugfuncties zijn: mensen die meer afstemming zoeken binnen de verschillende organen (toetscommissie, opleidingscommissie en opleidingsmanagement) om verbinding te maken met de verantwoordelijkheden van elk orgaan. Het eerdergenoemde vernieuwde toetsbeleid dat op instellingsniveau vorm zal krijgen moet de toetsing, en de borging van de kwaliteit ervan, verder versterken. De examencommissie verzekerde het panel dat cursussen met een grote praktijkcomponent (zoals het geval is bij de lerarenopleidingen, maar ook bij andere opleidingen) hier ook een prominente plek in zullen krijgen. In de nabije toekomst zullen examinatoren bijvoorbeeld getraind gaan worden in de wijze waarop reflectieverslagen getoetst kunnen worden. Het panel is van mening dat (de implementatie van) het nieuwe toetsbeleid niet afgewacht moet worden en dat de examencommissies in samenspraak met de ULT direct aan de slag kunnen met het verbeteren van de kwaliteitsborging rondom de (eind)beoordeling van studenten.

Naar aanleiding van gesprekken met de examencommissies en het opleidingsmanagement concludeert het panel dat de examencommissies onvoldoende zicht hebben op het gerealiseerde eindniveau van de student, noch in staat zijn te beoordelen of het eindcijfer van het sluitstuk navolgbaar tot stand is gekomen. De examencommissies gaven tijdens het gesprek met het panel aan dat zij het eindniveau van de student baseren op basis van de feedbackformulieren die tijdens de Verdiepingsstage worden ingevuld. Volgens het panel is hiermee echter onmogelijk vast te stellen of de student de beoogde leerresultaten daadwerkelijk heeft gerealiseerd. Immers, de beoordelingsformulieren bevatten uitsluitend subjectieve uitspraken. Op de vraag hoe de examencommissies weten of de student aan alle eindtermen voldoet, gaf men aan dat dit uit het portfolio van de student blijkt. De examencommissies hebben echter geen inzage in de portfolio's, omdat ze niet beoordeeld worden. Het panel is van mening dat de examencommissies zich niet alleen op het beoordelingsformulier kunnen en mogen baseren. Ze dienen daarnaast ook inzage te hebben in aanvullende documenten die de uitspraken op het formulier kunnen staven. Alleen met onderliggende documentatie is de betrouwbaarheid en volledigheid van de beoordeling te controleren. Ook op de totstandkoming van het eindcijfer van de student hebben de examencommissies wat het panel betreft te weinig zicht. Het uiteindelijke cijfer wordt tijdens de eerder besproken rapportvergadering bepaald, waarvan het panel vaststelde dat men hier geen documentatie van bijhoudt. Het panel denkt echter dat dit eenvoudig verholpen is zodra men notulen bijhoudt van de rapportvergaderingen en die ook ter beschikking stelt aan de examencommissie.

Educatieve minor

Het beleid voor toetsing van de educatieve minoren is identiek aan de ULT-opleidingen. Minorstudenten volgen dezelfde vakken en maken dezelfde toetsen als de masterstudenten. De kwaliteitsborging van de minoren is de verantwoordelijkheid van de examencommissie van de betreffende faculteit.

Het eindniveau van studenten wordt bepaald aan de hand van de Oriëntatiestage. Uitgangspunt bij die beoordeling is dat studenten in staat moeten zijn om zelfstandig te kunnen functioneren in de onderbouw havo/vwo en het vmbo. Omdat het beoordelingsformulier van deze stage vrijwel gelijk is aan het stagebeoordelingsformulier voor de Verdiepingsstage, zijn de constatering die het panel daarover deed ook van toepassing op dit formulier. Daar

komt nog bij dat het panel van mening is dat het stagebeoordelingsformulier voor minorstudenten inhoudelijk sterker van het formulier voor masterstudenten zouden moeten verschillen. Na afloop van een stage van 20 lessen (de Oriëntatiestage) kan men niet verwachten dat een student een net zo'n goede verhouding met directie en leraren heeft opgebouwd als een student die in totaal 80 lessen (Oriëntatie- plus Verdiepingsstage) heeft verzorgd. Hetzelfde geldt voor criteria op het gebied van de leiderschapsstijl van de student, de mate waarin de student inzicht heeft in de populatie van de stageschool of de mate waarin deze in staat is om de eigen (on)zekerheid adequaat te hanteren. Het panel vindt dat de opleiding meer rekening zou kunnen houden met het feit dat minorstudenten de Oriëntatiestage in hun bacheloropleiding uitvoeren, en dus een stuk jonger zijn dan de masterstudenten. Het panel raadt de opleiding aan om het formulier voor de Oriëntatiestage nog eens onder de loep te nemen, de criteria op sommige punten wat bij te stellen en het geheel meer af te stemmen op de minorstudent.

Net als bij het beoordelingsformulier voor de masteropleidingen is het panel de mening toegedaan dat het beoordelingsformulier van de minor slechts een reflectie van de beoordelaars weergeeft, zonder dat het werkelijke 'werk' van de alumnus dat aan de beoordeling ten grondslag ligt (de geobserveerde lessen, de vakinhoudelijke kennis en vaardigheden), voor het panel beschikbaar is. Op basis hiervan is niet vast te stellen of de alumni de beoogde leerresultaten hebben gerealiseerd. Bij het herformuleren van het sluitstuk van de masteropleidingen dient daarom een gelijksoortige herformulering gedaan te worden om het sluitstuk van de educatieve minor te bepalen. Hierin moet nadrukkelijker bewezen worden dat de alumnus de eindtermen gerealiseerd heeft.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de kwaliteitsborging voor de toetsing van de cursussen met een voornamelijk theoretische component binnen de ULT in orde is. Naar aanleiding van verschillende checks werkt men continu aan een verdere verbetering van de gehanteerde toetsen en de opleidingen evalueren jaarlijks of de relatie tussen de eindtermen en de toetsing verder geoptimaliseerd moet worden. Het panel heeft daarnaast vastgesteld dat alle beoogde leerresultaten in de opleidingen worden getoetst. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een voldoende gevarieerde set aan toetsvormen. Naast summatieve toetsen besteden de opleidingen ook ruime aandacht aan formatieve feedback. Dat vindt het panel prijzenswaardig.

De toetsing binnen de lerarenopleidingen voor LVHO Management & Organisatie en LVHO Algemene Economie vindt het panel kwetsbaar. De enige vakdidacticus treedt op als referentiepunt, begeleider en beoordelaar en bepaalt bovendien voor meer dan de helft van de opleiding de cijfers. Dat kan de productbeoordeling van de student vertroebelen. Het panel geeft daarom het dringende advies de staf van deze opleidingen uit te breiden.

Het panel is ontevreden over de beoordeling van de Verdiepingsstage. Zowel de werkwijze als de inhoud van de beoordeling laat nog te wensen over. Tijdens het locatiebezoek liet de staf van de ULT aan het panel blijken dat ze doordrongen zijn van het feit dat de beoordelingssystematiek op korte termijn verbeterd moet worden. Ze gaven aan hun documentatie naar verwachting binnen één jaar op orde te hebben en het panel is van mening dat dit een realistische doelstelling is. Zodra dit gebeurd is, zal de beoordelingsprocedure inzichtelijk zijn. Op inhoudelijk gebied kan het beoordelingsformulier een verbeteringslag maken door meer eindtermen aan de orde te stellen dan het nu doet.

Het panel had moeite het eindniveau van de alumni op basis van de beoordelingsformulieren van de Verdiepingsstage te beoordelen. Het adviseert de opleidingen opnieuw te kijken naar wat het sluitstuk van de opleiding is. Het ziet daarvoor meerdere mogelijkheden en is van mening dat de opleidingen daar het beste zelf een passend besluit over kunnen nemen. De ULT heeft laten zien zich met hart en ziel in te zetten voor een optimale kwaliteit van hun opleidingen. Dat geeft het panel vertrouwen in de bereidheid van de opleidingen om met een hervorming bezig te gaan. Omdat niet per se heel veel werk verzet hoeft te worden, schat het panel in dat de opleidingen de hervorming op korte termijn weten te realiseren.

De kwaliteit van de toetsing en examinering van de vijf lerarenopleidingen is ondergebracht bij de drie examencommissies en toetscommissies van de verantwoordelijke faculteiten. Het panel stelt vast dat de examencommissies ver afstaan van de praktijk van de ULT. De kwaliteitsborging van schriftelijke toetsen is correct vormgegeven, maar de commissies houden zich maar beperkt bezig met de kwaliteit van de toetsing van praktijkgerichte cursussen. Het panel concludeert op basis van de documentatie en de gesprekken tijdens het locatiebezoek dat de examencommissies onvoldoende zicht hebben op het gerealiseerde eindniveau van de student, noch in staat zijn te beoordelen of het eindcijfer navolgbaar tot stand is gekomen. Het panel is van mening dat de commissies hun taak om het eindniveau van de opleidingen te borgen serieuzer dienen te nemen. Volgens het panel zou het zinvol zijn om meer verbinding te bewerkstelligen tussen de verschillende overlegorganen. Het nieuw vast te stellen toetsbeleid, waarin cursussen met een grote praktijkcomponent meer aandacht krijgen, geeft een eerste aanzet tot verbetering op dit vlak.

Het beleid voor toetsing van de educatieve minoren is identiek aan de ULT-opleidingen. Het eindniveau van studenten wordt ook hier bepaald aan de hand van een stage. Het beoordelingsformulier van deze stage is vrijwel gelijk aan het stagebeoordelingsformulier voor de Verdiepingsstage. De aanbevelingen en suggesties die het panel daarover deed zijn dan ook op dit formulier van toepassing. Het panel adviseert bovendien een sterkere differentiatie aan te brengen tussen de beide stagebeoordelingsformulieren, waarin de beoordelingscriteria meer afgestemd zijn op de minorstudent. Tot slot raadt het panel aan om, bij het herformuleren van het sluitstuk van de masteropleidingen, een gelijksoortige herformulering te maken van het sluitstuk van de educatieve minor dat de gerealiseerde eindtermen voor een beperkte tweedegraads bevoegdheid nadrukkelijker laat zien.

Het panel vindt op grond van de observaties over de tekortkomingen in het systeem van toetsing dat alle lerarenopleidingen vooralsnog niet voldoen aan de criteria voor een positief oordeel op Standaard 3. Voorwaarden die de opleidingen wat het panel betreft binnen twee jaar moeten realiseren om alsnog een positief oordeel op deze standaard te kunnen ontvangen zijn te vatten in vier hoofdtaken. Allereerst dienen de opleidingen opnieuw het sluitstuk van de opleidingen (inclusief de educatieve minoren) aan te wijzen. Daarnaast dient de beoordelingsprocedure van de Verdiepingsstage qua vorm, werkwijze en proces herzien te worden. Parallel hieraan dient dit ook te gebeuren voor de Oriëntatiestage, omdat studenten de educatieve minor hiermee afsluiten. Verder moet de staf van de vijf masteropleidingen meer met elkaar in gesprek over toetsing. Daarbij moet men het eens worden over formulieren, invulmethodes, beoordelingscriteria en cesuurbepaling. Kalibratiesessies kunnen hierbij helpen. Tot slot moeten de examencommissies zich intensiever toeleggen op hun taak om de toetsing en het gerealiseerde eindniveau van de opleidingen te borgen. De kwaliteit en navolgbaarheid van de toetsing van de praktijk is van prioritair belang om zicht te houden op de verwezenlijkte eindresultaten van de universitaire lerarenopleidingen. Met name deze laatste taak vergt verandering op verschillende fronten. Enerzijds dienen de opleidingen hiervoor de benodigde documentatie ter beschikking te stellen. Dit kan verwezenlijkt worden zodra de eerste drie hoofdtaken zijn gerealiseerd. Anderzijds dienen de examencommissies de kwaliteit van de ULT meer prioriteit te geven. Dat zal met het nieuwe toetsbeleid deels vanzelf gebeuren, omdat er meer aandacht uit zal gaan naar de toetsing van cursussen die een sterke praktijkcomponent hebben.

Het panel heeft er vertrouwen in dat de opleidingen en examencommissies door inachtneming van de verschillende suggesties in dit rapport snel verbetering kunnen realiseren. Hoewel er nog belangrijke stappen te zetten zijn, vertrouwt het panel er op grond van de gesprekken met betrokkenen op dat er spoedig goede en snelle vorderingen bereikt zullen worden.

Conclusie

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Algemene Economie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet ten dele'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Filosofie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet ten dele'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet ten dele'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Nederlands: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet ten dele'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs Management en Organisatie: het panel beoordeelt Standaard 3 als 'voldoet ten dele'.

Standaard 4: Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Bevindingen

Voorafgaand aan het locatiebezoek heeft het panel de documentatie van een ruim aantal alumni opgevraagd en beoordeeld met als doel vast te stellen of deze alumni de beoogde leerresultaten hebben gerealiseerd. Zie hiervoor ook bijlage 5 en de sectie *Werkwijze van het panel* aan het begin van dit rapport. De ULT heeft de Verdiepingsstage aangewezen als eindwerk van de opleiding, waarmee studenten laten zien alle eindtermen van de opleiding behaald te hebben en als startbekwame docent aan de slag te kunnen.

Het panel ontving van alle geselecteerde alumni de beoordelingsformulieren behorend bij de Verdiepingsstage. Deze formulieren bevatten echter uitsluitend subjectieve uitspraken (zie Standaard 3) van de verschillende begeleiders. Er was geen begeleidende documentatie voorhanden die de uitspraken in de formulieren kon staven. Het panel achtte de pedagogische en didactische kennis, de vakinhoudelijke kennis en de beroepsvaardigheden hiermee niet bewezen. Het panel vroeg daarom aanvullende documentatie op die meer inhoudelijk op de kennis en vaardigheden van de alumni ingaat. De opleidingen boden vervolgens van alle geselecteerde alumni ook het eindproduct van het Lesontwerponderzoek (LOO) aan het panel aan. Daarbij werd uitdrukkelijk vermeld dat het LOO niet als eindwerk van de opleidingen gezien moet worden, maar enkel dient om het eindniveau van de alumnus op het vlak van vakken en academische onderzoeksvaardigheden verder te onderbouwen. Bij enkele van deze werken constateerde het panel fundamentele tekorten. Zo ontbrak bij sommige verslagen het theoretisch kader, de conclusie of de literatuurlijst. Bij andere verslagen was het onderwerp van het onderzoek (de lessenserie of een lesplan) niet in het verslag bijgevoegd. Bij de masteropleiding LVHO in Filosofie vond het panel de Lesontwerponderzoek-verslagen van een lager niveau dan bij de andere opleidingen. Om de inhoudelijke kwaliteit van het LOO te versterken denkt het panel dat het lonend zou zijn om studenten meer instructie aan te bieden over de vereiste opzet en inhoud van het LOO. Om de subjectieve uitspraken in de beoordelingsformulieren bij de Verdiepingsstage te onderbouwen bood de ULT inzage in enkele portfolio's van de opleidingen. Deze bevatten namelijk de lesplannen, lessenseries en zelfreflecties van de student waarover uitspraken genoteerd staan op het beoordelingsformulier. Voor het panel werd hiermee het eindniveau van de alumni inzichtelijker en voor sommige alumni stelde het panel dan ook vast dat bewezen was dat de beoogde leerresultaten gerealiseerd waren. Echter, de inhoud van de portfolio's verschilden dermate van elkaar, dat ook met deze documentatie niet voor iedere alumnus was vast te stellen welke leerresultaten deze gerealiseerd had.

Concluderend stelt het panel vast dat het eindniveau van de geselecteerde alumni op basis van de aangeleverde dossiers niet te verifiëren is. Naar aanleiding van de gesprekken met de alumni en verschillende schoolleiders kon het panel vaststellen dat alumni wel degelijk startbekwaam hun opleiding verlaten. De realisatie van de eindtermen is echter in de alumnidossiers onvoldoende aangetoond en dat vindt het panel bijzonder spijtig. Om het gerealiseerde niveau van de alumni beter aan te kunnen tonen, raadt het panel de opleidingen aan hun sluitstuk en de beoordeling ervan verder onder de loep te nemen. De aanbevelingen onder Standaard 3 gaan hier nader op in.

Alumni

Het arbeidsmarktperspectief voor alumni van de ULT is zeer gunstig. Uit de documentatie blijkt dat meer dan driekwart van de afgestudeerden momenteel een baan heeft binnen het voorbereidend hoger onderwijs. Meestal is dat een baan als eerstegraads docent, een enkeling is conrector of leerlingbegeleider. Veel studenten worden tijdens hun Verdiepingsstage al benaderd voor een baan. Het panel heeft tijdens het locatiebezoek gesproken met enkele alumni. Allen spraken ze waardering uit voor de ULT: ze voelden zich na afronding van de opleiding startbekwaam om zelfstandig les te gaan geven. Uit het gesprek met werkplekbegeleiders concludeerde het panel dat alumni van de ULT vakinhoudelijk goed onderlegd zijn. Ten opzichte van tweedegraads docenten reflecteren ze meer op het eigen handelen en gebruiken ze theorieën en onderzoeksmethoden om hun onderwijs verder te verfijnen. Daarnaast gebruiken ze hun wetenschappelijke onderzoeksvaardigheden ook om onderwijs in bredere zin te verbeteren.

Educatieve minor

De arbeidsmarkt is voor alumni van de educatieve minor wat minder relevant. Na afronding van de minor focussen zij zich op het afronden van hun bacheloropleiding, waarna ze zich meestal inschrijven voor een masteropleiding. Het doel van de minor is voornamelijk om studenten al vroeg in hun opleiding een voorproefje te geven van het leraarschap en, indien dit bevalt, ze te verwelkomen in een ULT-opleiding om een eerstegraads bevoegdheid te verwerven. De doorstroming naar de ULT-opleiding is daarom relevanter. Ongeveer 70 procent van de alumni (12 van de 17) van de educatieve minor Nederlands stroomt door naar de ULT. Voor Maatschappijleer betreft dit de helft (1 van de 2). Van de minor Filosofie is geen alumna (van de 5) doorgestroomd naar de master; er zijn momenteel twee alumni werkzaam als tweedegraads docent. Het panel acht de aantallen te klein om hier conclusies uit te trekken. Over het algemeen vindt het panel dat de minoren en de masteropleidingen voldoende reclame maken voor een doorstroming naar de masteropleiding.

Om de realisatie van de eindtermen van de minor-alumni vast te stellen ontving het panel de stagebeoordelingsformulieren behorend bij de Oriëntatiestage van enkele alumni (zie ook *Werkwijze van het panel* aan het begin van dit rapport). Ook nu was het panel niet in staat om op basis hiervan te beoordelen of de alumni de beoogde leerresultaten hebben gerealiseerd. Bij gebrek aan documentatie die het niveau van de alumni kan onderbouwen moet het panel ook voor de educatieve minoren concluderen dat de realisatie van de eindtermen onvoldoende is aangetoond.

Overwegingen

Het panel stelt vast dat op basis van de aangeleverde dossiers onvoldoende is aangetoond dat de alumni van de opleidingen en de educatieve minoren de beoogde leerresultaten hebben gerealiseerd. De aangeleverde documentatie laat onvoldoende zien wat de pedagogische en didactische kennis, de vakinhoudelijke kennis en de beroepsvaardigheden van de alumni zijn. Hoewel het panel naar aanleiding van de gesprekken met alumni en schoolopleiders vaststelde dat alumni wel degelijk startbekwaam hun opleiding verlaten, viel dit in de aangeleverde alumnidossiers niet vast te stellen. Om het gerealiseerde niveau van de alumni aan te tonen, raadt het panel de opleidingen aan hun sluitstuk en de beoordeling ervan nog eens onder de loep te nemen. Dit is uitgebreid besproken bij de vorige standaard. Het panel is van mening dat, wanneer de aanbevelingen onder Standaard 3 worden opgevolgd, ook voldoende inzicht in het eindniveau ontstaat om een oordeel op Standaard 4 te kunnen geven. De voorwaarden die de opleidingen wat het panel betreft binnen twee jaar moeten realiseren zijn dan ook dezelfde als die onder Standaard 3 vermeld staan.

Het arbeidsmarktperspectief voor alumni van de ULT is zeer gunstig. Het merendeel van de afgestudeerden is op dit moment werkzaam als eerstegraads docent. Velen worden al benaderd voor een baan nog voordat zij de opleiding hebben afgerond. Alumni voelen zich na afronding van de opleiding startbekwaam om zelfstandig les te gaan geven. Werkplekbegeleiders zijn bijzonder tevreden over de vakinhoudelijke kennis van afgestudeerden. De academische opleiding komt bovendien tot uiting doordat alumni meer reflecteren op hun eigen handelen en hun

wetenschappelijke onderzoeksvaardigheden gebruiken om hun onderwijspraktijk, en het onderwijs in bredere zin, te verbeteren.

De arbeidsmarkt is voor alumni van de educatieve minor wat minder relevant. Alumni focussen zich op het afronden van hun bacheloropleiding, waarna ze zich doorgaans oriënteren op een masteropleiding. Het doel van de minor is om studenten al vroeg kennis te laten maken met het leraarschap, waarna ze zich inschrijven voor de masteropleiding en een eerstegraads bevoegdheid verwerven. Dat doel wordt deels gerealiseerd, maar de aantallen zijn te klein om hier conclusies uit te trekken.

Conclusie

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Algemene Economie: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet ten dele'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Filosofie: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet ten dele'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet ten dele'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Nederlands: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet ten dele'.

Masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs Management en Organisatie: het panel beoordeelt Standaard 4 als 'voldoet ten dele'.

ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel oordeelt dat alle opleidingen voldoen aan Standaard 1 en Standaard 2 uit het Beoordelingskader voor de beperkte opleidingsbeoordeling van de NVAO. Op Standaard 3 en Standaard 4 geeft het panel voor alle opleidingen het oordeel 'voldoet ten dele' en formuleert het voorwaarden waaraan de opleiding zal moeten voldoen om binnen twee jaar alsnog een positief oordeel op deze standaarden te kunnen ontvangen. In overeenstemming met de beslisregels van de NVAO is het eindoordeel voor alle opleidingen 'positief onder voorwaarden'.

Wat betreft de educatieve minoren Nederlands, Maatschappijleer en Filosofie gaat het panel akkoord met Standaard 1 en Standaard 2. Het panel gaat echter niet zonder meer akkoord met de huidige stand van zaken op het terrein van Standaard 3 en 4. De verbeter suggesties voor de masteropleidingen gelden ook voor de educatieve minoren, zij het wat meer gedifferentieerd naar het gebied van een tweedegraads bevoegdheid.

Conclusie

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Algemene Economie* als 'positief onder voorwaarden'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Filosofie* als 'positief onder voorwaarden'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen* als 'positief onder voorwaarden'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs in Nederlands* als 'positief onder voorwaarden'.

Het panel beoordeelt de *masteropleiding Leraar Voorbereidend Hoger Onderwijs Management en Organisatie* als 'positief onder voorwaarden'.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: DOMEINSPECIFIEK REFERENTIEKADER

INLEIDING

Dit domeinspecifiek referentiekader voor de universitaire lerarenopleidingen bevat een beschrijving van de ontwikkelingen in het domein van de universitaire lerarenopleidingen sinds de laatste visitatie, de beleidsagenda voor het komende jaar en de bekwaamheidseisen leraar voorbereidend hoger onderwijs die kaderstellend zijn voor de doelstellingen en eindtermen van de universitaire lerarenopleidingen. Het betreft een kader voor:

- de éénjarige wo-masteropleidingen tot leraar voorbereidend hoger onderwijs (VHO) (60 EC) in het domein van Taal en Cultuurwetenschappen, de Bètawetenschappen of de Mens- en Maatschappijwetenschappen, volgend op een verwante disciplinaire wo-master;
- de tweejarige wo-masteropleidingen in de Educatie (en Communicatie) in het domein van Taal en Cultuurwetenschappen, de Bètawetenschappen of de Mens- en Maatschappijwetenschappen
- de educatieve minoren (30 EC) en de educatieve modules (30 EC), die sinds respectievelijk 2009 en 2017 opleiden tot een tweedegraads bevoegdheid voor vmbo-t en de onderbouw van de havo en het vwo. Een educatieve minor of module maakt deel uit van of bouwt voort op een aan het schoolvak verwante bacheloropleiding.

De universitaire lerarenopleidingen in context

De Nederlandse universiteiten hebben als gezamenlijke missie en ambitie om goede en bekwaame academische leraren op te leiden, die zowel sterk zijn in vakinhoud, als op binnen de gebieden van pedagogiek en didactiek. Deze taak is primair belegd bij universitaire lerarenopleidingen (ulo's), die deze taak in toenemende mate uitvoeren in nauwe samenwerking met faculteiten en vo-scholen. De ulo's bieden opleidingen tot eerstegraads en (beperkt) tweedegraads bevoegd docent aan.⁵

De manier waarop de ulo's aan hun gezamenlijke ambitie werken verschilt. De ulo's zijn op verschillende manieren georganiseerd en ingebed in hun universiteit. Daarnaast heeft elke ulo een eigen opleidingsvisie, mede gebaseerd op de eigen universitaire context en ontwikkelingen in de verschillende regio's.

Sinds de vorige visitatieronde is er landelijk, regionaal en op iedere universiteit veel gebeurd. Een belangrijk aanhoudend en gezamenlijk punt van zorg is het lerarentekort dat in een aantal schoolvakken en regio's zeer groot is. Andere regio's zijn juist krimpregio waardoor, zeker voor een aantal vakken, minder docenten nodig zijn.

Een tweede ontwikkeling is de roep uit de samenleving om meer aandacht voor diversiteit, verschillen tussen leerlingen, nieuwe technologieën en vernieuwende didactieken. Dat maakt dat scholen steeds meer op zoek zijn naar een eigen invulling van hun opdracht en dit op heel verschillende manieren doen. Zij kiezen bijvoorbeeld voor andere onderwijsconcepten of herordenen de schoolvakken tot domeinen. Van ulo's wordt verwacht dat zij, op z'n minst, bij deze ontwikkelingen aansluiten om studenten op te leiden die gedijen in deze variëteit aan professionele contexten. Hier sluit de landelijke wens en ambitie om meer samen met scholen op te leiden op aan.

Een andere relevante ontwikkeling is dat universiteiten hun bachelor- en masteropleidingen, en de daarmee samenhangende wetenschapsdomeinen aan het ontwikkelen zijn, met als consequentie dat de vooropleidingen van potentiële ulo-studenten niet altijd zonder meer aansluiten, bijvoorbeeld als studenten een brede bachelor hebben gevolgd.

Tot slot is in het kader van levenlang leren het bieden van opleidingen aan mensen die op latere leeftijd besluiten om zich via studie verder te ontwikkelen, een vanzelfsprekende taak. Dit heeft als consequentie dat ulo's zich geroepen voelen om trajecten te ontwikkelen die recht doen aan deze specifieke doelgroep, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van zij-instroom trajecten.

Al deze ontwikkelingen maken dat de ulo's hun taak uitvoeren in een zeer dynamische context, waarin zij afstemmen binnen de universiteit, met hun opleidingsscholen en met elkaar. De roep om flexibiliteit wordt overal gevoeld, en vanwege de regionale verschillen ook regionaal uitgewerkt. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van de educatieve

⁵ Sinds de invoering van de wet beroepen in het onderwijs wordt juridisch enkel het onderscheid gemaakt tussen leraar voortgezet onderwijs en leraar voorbereidende hoger onderwijs. In het dagelijks spraakgebruik wordt leraar voortgezet onderwijs aangeduid als tweedegraads bevoegd leraar en leraar voorbereidend hoger onderwijs als eerstegraads bevoegd leraar.

module, tweejarige educatieve masteropleidingen, en innovatieve trajecten in het kader van het samen opleiden met scholen. Het samen opleiden met scholen wordt op alle ulo's in partnerschappen vormgegeven, en de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de begeleiding van startende leraren (in de 'inductiefase') krijgt steeds meer handen en voeten. Wat de ulo's bindt is de gezamenlijke ambitie, en het bewaken van de kwaliteit van het eindniveau van academisch opgeleide docenten.

VSNU-LERARENAGENDA 2013-2017

Met de VSNU-Lerarenagenda 2013-2017 hebben de universiteiten de afgelopen jaren stappen gezet op weg naar meer universitair opgeleide leraren in het voortgezet en primair onderwijs.

Meer en flexibeler routes naar het leraarschap

Een belangrijke stap richting het verhogen van de instroom in de universitaire lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs, is dat de ulo's meer en flexibeler routes naar het leraarschap in het voortgezet onderwijs hebben gecreëerd.

Een eerste voorbeeld is de inrichting van een pilot met de zogenaamde educatieve module. Net als de educatieve minor, die al langer bestaat, heeft deze module een omvang van 30 EC. Studenten kunnen de minor tijdens hun bacheloropleiding volgen, terwijl de educatieve module openstaat voor studenten die al een bachelor hebben afgerond. In combinatie met een aan het schoolvak verwante bachelor leidt zowel de educatieve minor als de educatieve module tot een tweedegraads bevoegdheid voor het onderwijzen van het schoolvak op het vmbo-t en in de onderbouw van de havo en het vwo. Op veel plekken geeft de minor of module tevens een vrijstelling van 10-30 EC voor de masteropleiding Leraar VHO (met een omvang van 60 EC) of voor een tweejarige wo-masteropleidingen in de Educatie (en Communicatie). Beide masters leiden tot een eerstegraads bevoegdheid. Door de educatieve minor of module te volgen hebben studenten nu de mogelijkheid al tijdens hun vakinhoudelijke studie met een lerarenopleiding te beginnen. Na hun bachelor of eerste master hebben ze de mogelijkheid bevoegd les te gaan geven, en als dat beter past in hun ontwikkeling of persoonlijke situatie later verder te studeren.

Een tweede voorbeeld van een alternatieve route is de invoering van educatie- en communicatiemasters binnen een aantal universitaire lerarenopleidingen. Deze tweejarige masters werden al langer door de technische universiteiten, de Universiteit Utrecht en, voor het bèta-domein, door de Rijksuniversiteit Groningen aangeboden. In deze opleiding volgen studenten een lerarenopleiding voor het schoolvak en vakmaster waarin het leren begrijpen, communiceren en onderwijzen van de discipline centraal staat.

Een laatste voorbeeld is het programma 'Trainees in Onderwijs', dat is gericht op ambitieuze en getalenteerde afgestudeerden die de lerarenopleiding combineren met een baan en tijdens het programma projecten in de richting van leiderschap, ondernemerschap, ontwerp en/of onderzoek uitvoeren. Trainees in Onderwijs is de opvolger van Eerst De Klas en het OnderwijsTraineeship.

Begeleiding beginnende leraren

Een stap die erop is gericht om meer beginnende leraren voor het voortgezet onderwijs te behouden, is het in samenwerking met vo-scholen en de hogescholen intensiveren van hun begeleiding in de eerst jaren van hun loopbaan. Door hen te helpen bij het overwinnen van veelvoorkomende problemen met bijvoorbeeld klassenmanagement, wordt voorkomen dat zij voortijdig het beroep verlaten. De aansluiting tussen de lerarenopleiding en de eerste fase van de loopbaan wordt daardoor verbeterd. Hierbij is goed samengewerkt met de hogescholen en de scholen. Inmiddels kent 50% van de scholen een begeleidingstraject voor beginnende leraren.

Actieplan Academische Leraren 2019-2021

Op dit moment is er sprake van oplopende tekorten aan goed opgeleide, bevoegde leraren in het Nederlandse initiële onderwijs. Bij ongewijzigd beleid zullen de tekorten aan leraren en directeuren in het voorgezet onderwijs oplopen van circa 400 op dit moment naar ruim 1200 over circa tien jaar.⁶ Het gaat daarbij om het totale tekort waarbij dus geen onderscheid wordt gemaakt tussen leraren met een universitaire of hbo lerarenopleiding. De

⁶ Opgehaald op 2018-07-08 bij <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/sectoroverstijgend/personeel/lerarenopleiding>. In deze cijfers wordt geen onderscheid gemaakt tussen leraren met een opleiding op hbo- of wo-niveau.

tekorten zullen zich concentreren bij specifieke schoolvakken in het bèta-domein (wiskunde, natuurkunde, scheikunde, informatica), en in het domein van de taal en cultuurvakken (Duits, Frans, en de Klassieke Talen)⁷. Daarenboven bestaat de wens om het aantal universitair opgeleide leraren fors te verhogen. Zo is in het sectorakkoord voor het voortgezet onderwijs⁸ afgesproken te streven naar een percentage van ten minste 80% universitair masteropgeleide leraren in de bovenbouw van het vwo in 2020. Dit percentage ligt in de meeste recente cijfers echter nog op 63%. Het verhogen van het aantal academische leraren in de bovenbouw van het vwo is in lijn met een Kamerbreed aangenomen motie.⁹

Vergroten van de toegankelijkheid van de universitaire lerarenopleidingen

Onder meer door de ontwikkeling naar brede, vaak interdisciplinaire bachelors en specialistische masters binnen veel universiteiten, is de in- en uitstroom van universitaire bachelor- en masteropleidingen veranderd. De bredere universitaire bachelor- en masteropleidingen sluiten daardoor onvoldoende aan op de huidige schoolvakken die inhoudelijk juist een overwegend disciplinair karakter hebben.¹⁰ Dit leidt ertoe dat veel universitair afgestudeerden op dit moment niet aan de vakinhoudelijke ingangseisen voldoen zoals die nu worden gehanteerd voor toelating tot de lerarenopleidingen in specifieke schoolvakken. Een hieraan verwant knelpunt is dat professionals met een universitaire opleiding die na een loopbaan elders een overstap naar het onderwijs overwegen, deze stap te vaak niet kunnen zetten omdat hun vooropleiding onvoldoende aansluit op de inhoudelijke toelatingseisen voor de universitaire lerarenopleiding. Ook vanuit het scholenveld is dit een veelgehoord knelpunt in het opleidingsaanbod voor het voortgezet onderwijs. Om de toegankelijkheid te vergroten en het toelatingsbeleid tussen ulo's consistent te laten zijn, worden initiatieven ondernomen:

- Ontwikkelen van een herzien en consistent toelatingsbeleid dat de toegankelijkheid van de universitaire lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs vergroot;
- Oprichten van een landelijk regiepunt voor toelatingsassessments, en
- Versterken van de educatieve module.

Innovatie in de universitaire lerarenopleidingen

In de afgelopen decennia is de diversiteit in de vooropleiding en de leeftijd van studenten die zich aanmelden voor de lerarenopleiding sterk toegenomen. Studenten starten op verschillende momenten tijdens of na hun bachelor of master met de lerarenopleiding of zij doen dat na een loopbaan elders. Om beter in te kunnen spelen op die verschillen, is inmiddels een aantal nieuwe opleidingsroutes naar het leraarschap gerealiseerd. De opleiding wordt bovendien vaak gecombineerd met een baan als leraar, zeker door leraren in een opleiding voor een van de tekortvakken.

In het totale stelsel van lerarenopleidingen wordt op dit moment een beweging gemaakt richting opleiden in partnerschap met de scholen onder de noemer 'samen opleiden en professionaliseren'. De lerarenopleidingen raken daarbij vervlochten met de zogenaamde inductiefase: de eerste jaren van de beroepsloopbaan. Dat heeft opleidings-didactische voordelen: door de koppeling van initiële opleiding aan een driejarige inductieperiode wordt de overgang tussen opleiding en baan minder scherp en krijgt de student meer tijd om routine te ontwikkelen.¹¹ Plannen daarvoor worden met regionale partners per ULO ontwikkeld.

Een andere manier om de instroom te vergroten is de opleiding aantrekkelijker te maken door meer ruimte voor profilering te bieden.

⁷ Opgemaakt op 2018-07-08 bij <https://www.onderwijsincijfers.nl/kengetallen/sectoroverstijgend/personeel/lerarenopleiding>. De mate waarin deze vakken worden aangemerkt als tekortvak is aan verandering onderhevig en verschilt van jaar tot jaar.

⁸ Sectorakkoord VO 2014-2017 'Klaar voor de toekomst! Samenwerken aan onderwijskwaliteit' te raadplegen via <https://www.vo-raad.nl/system/downloads/attachments/000/000/141/original/Sectorakkoord-VO-OCW.pdf?1476109377>

⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 750 VIII, nr. 21.

¹⁰ Op dit moment wordt in de context van curriculum.nu gewerkt aan een actualisering van kerndoelen en eindtermen in het primair en voortgezet onderwijs. Mogelijk leidt dit ook tot een beweging naar nieuwe, bredere schoolvakken.

¹¹ Zie bijvoorbeeld: Maulana, R., Helms-Lorenz, M., & van de Grift, W. (2015). A longitudinal study of induction on the acceleration of growth in teaching quality of beginning teachers through the eyes of their students. *Teaching and Teacher Education*, 51, 225-245, en van Tartwijk, J., Wubbels, T., & Zwart, R. C. (2017). Developing teachers' competences with the focus on adaptive expertise in teaching. In D. J. Clandinin & J. Husu (Eds.), *The SAGE Handbook of Research on Teacher Education* (pp. 820-835). London: Sage.

Initiatieven die worden ondernomen om de universitaire lerarenopleiding verder te vernieuwen hebben betrekking op:

- Ontwikkelen van een gezamenlijk aanbod van 'blended' onderwijsmodulen;
- Versterken van het samen opleiden en professionaliseren;
- Versterken en vergroten van aanvullende opleidingsroutes naar het leraarschap zoals het aanbod voor zij-instromers en voor Onderwijsstrainees, en combinaties van initiële lerarenopleiding met in-service lerarenopleiding.

Bekwaamheidseisen

Kaderstellend voor de doelstellingen en eindtermen van de universitaire lerarenopleidingen VHO zijn de bekwaamheidseisen leraar VHO die zijn vastgelegd in de Wet op het Voortgezet Onderwijs (artikel 36 en verwante artikelen) en het Besluit Bekwaamheidseisen Onderwijspersoneel. In 2017 zijn deze wettelijke bekwaamheidseisen herzien.¹² Dit wettelijk kader organiseert de bekwaamheden van leraren naar de taken die zij in hun beroepspraktijk combineren. Dit is het kader waarbinnen de ICL eigen accenten legt. Deze komen terug in de eigen zelfreflecties.

De wettelijk vastgelegde bekwaamheidseisen

De actuele wettelijke bekwaamheidseisen aan leraren zijn ingedeeld in drie voor het leraarschap specifieke clusters van bekwaamheden: vakinhoudelijke bekwaamheid, vakdidactische bekwaamheid en pedagogische bekwaamheid. Daarnaast wordt aangegeven dat leraren met de kennis en kunde ten aanzien van de deze drie clusters van bekwaamheden hun werk als leraar op een professioneel doelmatige en verantwoorde wijze kunnen verrichten. Dat doen zij niet alleen zelfstandig, maar ook als lid van de professionele onderwijsgemeenschap die zij samen met zijn collega's vormen. Uit deze bekwaamheidseisen kan worden afgeleid dat de wetgever het combineren van de verschillende clusters van bekwaamheden als de kern van het leraarschap ziet. De ICL benadrukt daarin de gerichtheid op het leren en de vorming van leerlingen als de kern van het leraarschap, en verwacht daarnaast van leraren dat zij met collega's, vanuit een academische en onderzoekende houding, een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van onderwijs en het functioneren van de schoolorganisatie.

Vakinhoudelijk bekwaam

Vakinhoudelijk bekwaam wil zeggen dat leraren de inhoud van hun onderwijs beheersen. Zij 'staan boven' de leerstof en kunnen die zo samenstellen, kiezen en/of bewerken dat hun leerlingen die kunnen leren. Deze leraren kunnen vanuit hun vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, met werk en met de wetenschap en bijdragen aan de algemene vorming van hun leerlingen. Zij houden hun vakkennis en -kunde actueel.

Vakdidactisch bekwaam

Vakdidactisch bekwaam wil zeggen dat de leraren de vakinhoud leerbaar maken voor hun leerlingen, in afstemming met hun collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van de school. Zij weten die vakinhoud te vertalen in leerplannen of leertrajecten. Zij doen dit op een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:

- het aanbrengen van een duidelijke relatie tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van hun leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen.
- het bij de uitvoering van hun onderwijs volgen van de ontwikkeling van hun leerlingen; zij toetsen en analyseren regelmatig en adequaat of de leerdoelen gerealiseerd worden en hoe dat gebeurt; op basis van deze analyse stellen zij zo nodig zijn onderwijs didactisch bij.
- het samen met (vak)collega's bijdragen aan de ontwikkeling van het onderwijs zodat dit aansluit bij maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen.

Pedagogisch bekwaam

¹² Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap. (2017). Wijziging van het besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, 2017(148).

Pedagogische bekwaamheid wil zeggen dat leraren op een professionele, ontwikkelingsgerichte en wetenschappelijk onderbouwde werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor hun leerlingen kunnen realiseren. Zij volgen de ontwikkeling van hun leerlingen in hun leren en gedrag en stemmen daarop hun handelen af. Zij dragen bij aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van hun leerlingen. Zij stemmen hun pedagogisch handelen af met hun collega's en met anderen binnen en buiten de school die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn. Deze uitspraak heeft een brede betekenis en impliceert ook de bijdrage van de leraar aan burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene. In de context van het beroepsgerichte onderwijs gaat het hier ook om de begeleiding van de leerling bij zijn oriëntatie op beroepen en het ontwikkelen van beroepsidentiteit. Ook in pedagogische zin blijven zij hun onderwijs ontwikkelen dragen zij, samen met collega's, bij aan de ontwikkeling van het onderwijs zodat dit aansluit bij maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen.

Wetenschappelijk oriëntatie

Een wetenschappelijk oriëntatie houdt in dat leraren zich een academisch denk- en werkniveau hebben eigen gemaakt. Dat betekent dat zij in staat zijn op een wetenschappelijk wijze hun schoolvak, hun lesgeven en de professie in het algemeen te analyseren, en hun onderwijs te schoeien op een wetenschappelijk leest.

De leraar als professional

Van leraren wordt verwacht dat zij een positieve bijdrage kunnen leveren als lid van een professionele onderwijsgemeenschap. Dat betekent dat zij een bijdrage leveren aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat in hun school, aan goede werkverhoudingen en aan de schoolorganisatie als geheel. Tevens zijn zij in staat en bereid hun bekwaamheden voortdurend verder te ontwikkelen in lijn met maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen.

BIJLAGE 2: BEOOGDE LEERRESULTATEN

Alle masteropleidingen

A. Vakinhoudelijk bekwaam		
Na het succesvol afronden van het programma, is de student in staat om		
		DD
A1	de inhoud van zijn onderwijs over te brengen	1
A2	de leerstof zo samen te stellen, te kiezen of te bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren	2
A3	vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden te leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap	2
A4	bij te dragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen	3

B. Vakdidactisch bekwaam		
Na het succesvol afronden van het programma, is de student in staat om		
		DD
B1	de vakinhoud leerbaar te maken voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school.	2 & 5
B2	de vakinhoud te vertalen in leerplannen of leertrajecten	3 & 4
B3	de vakinhoud te vertalen met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze	3 & 4

C. Pedagogisch bekwaam		
Na het succesvol afronden van het programma, is de student in staat om		
		DD
C1	met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen te realiseren	3 & 5
C2	de ontwikkeling van zijn leerlingen te volgen in hun leren en gedrag te volgen en daarop zijn handelen af te stemmen	3
C3	bij te dragen aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen	3
C4	zijn pedagogisch handelen af te stemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn	3 & 5
C5	bij te dragen aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene	3
C6	zijn aanpak in het onderwijs in pedagogische zin aan te passen aan de tijd	2

D. De leraar als onderzoeker		
Na het succesvol afronden van het programma, is de student in staat om		
		DD
D1	op wetenschappelijke wijze schoolvak, lesgeven en de professie in het algemeen te analyseren	3
D2	zijn onderwijs te stelen op wetenschappelijke leest	3

E. De leraar als professional		
Na het succesvol afronden van het programma, heeft de student de leervaardigheden om		
		DD
E1	een bijdrage te leveren aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat in hun school, aan goede werkverhoudingen en aan de schoolorganisatie als geheel	3
E2	bekwaamheden voortdurend verder te ontwikkelen in lijn met maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkelingen	5

Educatieve minoren

B. Vakdidactisch bekwaam		
Na het succesvol afronden van het programma, is de student in staat om		
		DD
B1	de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen	2 & 5
B2	de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten	3 & 4
B3	de vertaling van de vakinhoud doet met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze	3 & 4

C. Pedagogisch bekwaam		
Na het succesvol afronden van het programma, is de student in staat om		
		DD
C1	een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen te realiseren	3 & 5
C3	bij te dragen aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen	3
C5	bij te dragen aan de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene	3
C6	zijn aanpak in het onderwijs in pedagogische zin blijft aan te passen aan de tijd	2

Dublin Descriptors (DD):

1. Knowledge and understanding
2. Applying knowledge and understanding
3. Making judgements
4. Communication
5. Lifelong learning skills

BIJLAGE 3: OVERZICHT VAN DE PROGRAMMA'S

Masteropleidingen

Alle eenjarige lerarenopleidingen van Tilburg University bieden een eenjarig masterprogramma van 60 EC aan en zijn qua structuur en thematische inhoud gelijk, waarbij de inhoud van de cursussen vakdidactiek toegesneden is op het betreffende vak.

Semester 1		EC
Theorie	Algemene Didactiek	6
Theorie	Vakdidactiek (AE, BE, Fil, ML/MW, NL)	6
Theorie + Praktijk	Masterclasses & Opleiden in de school	6
Praktijk	Didactische Oriëntatiestage	12
Semester 2		EC
Onderzoek	Didactisch Lesontwerponderzoek	6
Onderzoek	Didactisch Leeronderzoek	6
Praktijk	Didactische Verdiepingsstage	18

Educatieve minoren

De educatieve minor bestaat uit:

- een theoretisch programma van 15 EC
- een praktijkprogramma van 15 EC

Educatieve minor Filosofie en Nederlands

Semester 1		EC
Theorie	Algemene Didactiek	6
Theorie	Vakdidactiek	6
Semester 2		EC
Theorie + Praktijk	Masterclasses & Opleiden in de school	6
Praktijk	Oriëntatiestage	12

Educatieve minor Maatschappijleer

Semester 1		EC
Theorie	Algemene Didactiek	6
Theorie	Vakdidactiek	6
Theorie + Praktijk	Masterclasses & Opleiden in de school	6
Praktijk	Oriëntatiestage	12

BIJLAGE 4: BEZOEKPROGRAMMA

Woensdag 4 maart 2020	
08.45 - 09.00	Aankomst en welkom
09.00 – 10.30	Voorbereidend overleg visitatiepanel en inzien documentatie
10.30 – 11.15	Samenwerking TiU – OMO
11.15 – 12.30	Opleidingsdirecteuren ULT
12.30 – 13.30	Lunch
13.30 – 14.30	Docenten ULT & Educatieve Minoren
14.30 – 15.00	Pauze
15.00 – 15.45	Werkplekbegeleiders
15.45 – 16.30	Studenten en alumni masteropleidingen ULT & Educatieve Minoren: Filosofie en Nederlands
16.30 – 17.15	Studenten en alumni masteropleidingen ULT & Educatieve Minoren: Management & Organisatie, Algemene Economie en Maatschappijleer
17.15 – 18.00	Intern overleg panel

Donderdag 5 maart 2020	
08.30 - 9.30	Aankomst, intern overleg panel en inloopspreekuur (09.00 – 09.30 uur)
09.30 - 10.15	Begeleiders en ondersteuners Lesontwerponderzoek & Leeronderzoek (coördinator docentenonderzoek, programmadirecteur academische opleidingsscholen West-Brabant, programmadirecteur academische opleidingsscholen Tilburg en West-Nederland en begeleiders Lesontwerponderzoek & Leeronderzoek.
10.15 - 11.00	Examencommissies TiU
11.00 - 11.30	Overleg visitatiepanel
11.30 - 12.15	Lunch visitatiepanel
12.15 - 13.00	Eindgesprek met verantwoordelijken (opleidingsdirecteur ULT Nederlands en ULT Filosofie, opleidingsdirecteur ULT Maatschappijleer, opleidingsdirecteur ULT Algemene Economie en ULT M&O, vice-decaan onderwijs TSB, vice-decaan onderwijs TSHD, vice-decaan onderwijs TiSEM, lid Bestuurscommissie OMO en lid Bestuurscommissie Academische Opleidingsscholen West.
13.00 – 15.45	Overleg visitatiepanel
15.45 – 16.15	Mondelinge terugkoppeling voorlopig oordeel
16.15 – 17.15	Ontwikkelgesprek

BIJLAGE 5: BESTUDEERDE EINDWERKEN EN DOCUMENTEN

Het panel heeft voorafgaand aan het bezoek bestudeerd:

- 15 eindwerken van de masteropleiding LVHO in Algemene Economie;
- 15 eindwerken van de masteropleiding LVHO in Filosofie;
- 15 eindwerken van de masteropleiding LVHO in Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen;
- 15 eindwerken van de masteropleiding LVHO in Nederlands;
- 15 eindwerken van de masteropleiding LVHO in Management en Organisatie;
- 6 eindwerken van de educatieve minoren en modules (2 van Nederlands, 2 van Filosofie, 2 van Maatschappijleer);
- Aanvullend de Lesontwerponderzoeken van de alumni die voor bovenstaande eindwerken reeds geselecteerd waren;
- 15 portfolio's (3 per masteropleiding).

De gegevens van de eindwerken zijn bekend bij Qanu en zijn op aanvraag beschikbaar.

Het panel heeft tijdens het bezoek onder meer de volgende documenten bestudeerd (deels in *hard copy* en deels via de elektronische leeromgeving):

- Samenwerking TiU - OMO
- Tilburg University Assessment Policy
- OER TSHD 2019 - 2020
- OER TSB 2019 - 2020
- OER TiSEM 2019 - 2020
- Jaarverslag Examencommissie TSHD
- Jaarverslag Examencommissie TiSEM
- Jaarverslag Examencommissie TSB
- Verslagen Toetscommissie
- Beoordelingsprocedure Verdiepings- en Oriëntatiestage ULTs & EM
- Concept beoordelingsformulieren Verdiepings- en Oriëntatiestage ULTs & EM 2020-2021
- Stagehandleiding 2019-2020
- Notulen Opleidingscommissies ULT
- Vakkenselectie (met daarin cursusmateriaal, toetsen en een vakevaluatie door studenten)
 - o Algemene Didactiek (alle ULTs)
 - o Vakdidactiek Filosofie
 - o Vakdidactiek Nederlands
 - o Vakdidactiek Maatschappijleer & Maatschappijwetenschappen
 - o Vakdidactiek Management & Organisatie en Algemene Economie

